Koroška kronika

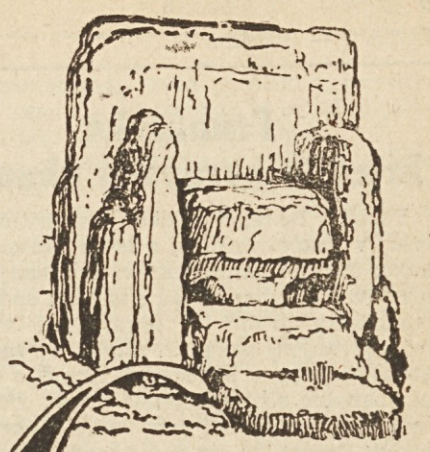

Izdaja:
BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cene:
Za naročnike:
v tuzemstvu mesečno 1.— šiling,
v inozemstvu mesečno 4.— šilinge.
Posamezna številka 30 grošev.

Leto III. | Celovec, 12. decembra 1947 | Številka 51

V krogu družine

Dan se je skrčil, dolg je samo za eno ped. Zgodaj je treba prižgati luč. Iti spat se tudi nikomur ne zljubi in mudi. Ob dolgih zimskih večerih, ko so „odžebrali" večerno molitev, zabrne kolovrati. Deca se spravi na peč, možje in fantje posedejo okrog mize in peči, od katere žehti prijetna toplota. Še sosedovi pridejo malo povasovat, da bo krajši čas.

Prijetna domačnost veje iz vsakega kota. Beseda da besedo. Stari oče in stara mati v zapečku imata besedo. Skušnja let jima daje veljavo. Pripovedujeta, kako je bilo nekdaj, ko sta bila še mlada. Rada potožita, da danes ni več tako dobro na svetu. Stari časi ožive v spominu. Pred očmi se razgrne pestra slika, polna narodne poezije, doba junaških bojev s Turki — pesoglavci, oživi zgodba Miklove Zale iz Roža. Mnogo vesta povedati o bridkih dneh, ko je narod vzdihoval v graščinskem jarmu in delal tlako graščaku-tujcu. Pekoče krivice, neznosno trpljenje znova postane živo, kakor bi bilo doživeto včeraj. Ni čuda, da je v ljudski zgodbi hudobnega graščaka vzel sam vrag in ga odnesel skozi luknjo v zidu, ki se baje še danes vidi...

Otrokom žare oči. Sodoživljajo preteklost, rastejo v sedanjost. Tudi oni bodo nekoč dalje posredovali potomcem slavno preteklost našega rodu v pravljici in v resnični zgodbi. Tudi pesem se oglasi. Poredna fantovska in nežna dekliška. Otroci imajo opravka z ovčkami in pastirčki za jaslice, saj bo kmalu sveti večer, ko doseže poezija zimskih večerov svoj višek. Družinski krog pride v zimi do svoje veljave, zlasti še ob praznikih, ko pridejo domov še oni, ki so morda v mestu ali v tovarni. Družinske vezi, ki so se morda med letom zrahljale, se zopet utrde. Oče in mati imata več časa, da se zanimata za deco, kako se uči v šoli; vzameta sama knjigo v roke in pomagata mladim glavicam preko šolskih težav.

Zimski večeri v slovenski kmečki hiši naj bi bili res torišče srčne, kulturne in narodne omike. Zdaj je prilika, da domača hiša nadoknadi to, kar osnovna šola, kjer je slovenska beseda še vedno pastorka, naši mladini ne nudi. Slovenska kmečka družina naj bi postala nekaka nadaljevalna šola, šola žive narodne zavesti, kjer bi se vžigala in utrjevala ljubezen do materine besede in do rodne grude. Otroci naj bi v krogu družine, v prijetni domačnosti rasli v narodno občestvo, spoznavali našo preteklost iz resničnih zgodb in pravljic, dobivali pobude za ohranitev vsega, kar je naše, do vseh narodnih vrednot.

Ob praznikih, ki se vrstijo drug za drugim, pričenši z Miklavžem, notri do Svečnice, je dovolj prilike za poživitev lepih narodnih običajev. Narodni običaji, ki so še ohranjeni, dihajo neko posebno svojskost, dajejo značilno obeležje slovenskemu kmečkemu domu. Kako pust in prazen bi n. pr. bil sveti večer bez jaslic v Bogčevem kotu, brez poprtnjaka, brez obhoda okrog hiše in po vseh hišnih prostorih s kadilom, blagoslovljeno vodo in molitvijo? Ali ne bi čutili nekaj praznine! Kako nesmiselno, da, naravnost greh je, opuščati take lepe navade in se jih sramovati kot nekaj zastarelega, kar ne spada več v našo „moderno" dobo! Prav zato, ker smo postali tako „moderni" in smo vsled tega zavrgli marsikateri lep slovenski običaj, smo se tudi oddaljili od pravega narodnega bistva, naša narodnost je postala zmaličena, le zgolj zunanjost, ki se okruši ob prvih udarcih nam neprijaznih razmer. Slovenski kmečki dom, slovenska kmečka družina bo izpolnila svojo zgodovinsko nalogo le, če bo ohranjala in budno čuvala narodne vrednote, t. j. vero, slovenski jezik in narodne običaje.

V teku zadnjih desetletij, zlasti pod nacistično strahovlado, je marsikje zamrla slovenska beseda; slovenska knjiga je postala redkost. Zimski večeri nudijo priliko, da vzamemo v roke zopet slovensko knjigo. Morda ležijo kje na podstrešjih še stare Mohorjeve knjige. Poiščite jih, otmite jih pozabi in jim dajte zopet častno mesto v hiši. V založništvu „Koroške kronike" smo dobili letos več lepih pripovednih knjig. „Koroška kronika" prinaša vsak teden dovolj čtiva za mlade in stare, za pouk in razvedrilo. Ob zimskih večerih, ko zabrni kolovrat svojo monotono pesem in je vsa družina doma, bi lahko po družinah uvedli bralne večere. Nekdo, ki zna lepo in glasno brati, naj bi čital na glas iz kake lepe knjige ali iz časopisa. Vsak večer nekaj, morda dve poglavji. Sčasoma bi k čitanju pritegnili že tudi starejše šolarje. Kolikšnega vzgojnega pomena bi bili taki bralni večeri, h katerim bi morda prišli sosedovi! Seznanjali bi se z našo literaturo in književnostjo, spoznali bi lepoto slovenske besede, vzljubili bi slovensko knjigo in veliko bolj cenili materino besedo. Dvignila bi se kultura naših vasi, nravni nivo (višina) naših družin, knjiga bi blažila srca mladine in odrastlih. Prestali bi počasi plesi, ki danes tako zelo trgajo mladino iz kroga družine in od družinske molitve ter porazno vplivajo nanjo s svojo plehkostjo. Družina bi zopet postala to, kar biti mora, namreč ognjišče vsega dobrega, žarišče žive narodne zavesti, zdrava celica narodne skupnosti. Družine bi zopet postale nezavzetne trdnjave slovenstva, dopolnjevale bi šolsko vzgojo, ustvarjale bi klene značaje in koristne člane domače fare, občine, svojega naroda in človeške družbe.

„Začeti je treba. V tem je skrivnost uspehov", je rekel Jan. Ev. Krek. Začnimo torej z takimi domačimi družinskimi večeri. Napravimo jih domače, vzgojne, privlačne. Koristni sadovi ne bodo izostali. **M. —i.č**

Pregled konference v Londonu

Ko »London Press Service« komentira razvoj londonske konference, piše:

»Konferenca zunanjih ministrov je imela dosedaj že osem zasedanj in vendar ni danes mogoče predvideti rezultate nič bolje kot pa tedaj, ko je konferenca 25. novembra pričela s svojim delom. Vzrok tega pa je dejstvo, da morajo zunanji ministri še vedno obravnavati dva osnovna problema za ureditev Nemčije: to sta problem gospodarske enotnosti in reparacij ter problem oblike in naloge začasne politične organizacije Nemčije.

Šest od osmih sej so posvetili prvemu členu dnevnega reda, to je pripravi mirovne pogodbe z Nemčijo (meje in postopek).

Molotov, ki je bil privolil v to, da bi stavili avstrijsko mirovno pogodbo na prvo mesto dnevnega reda, je zelo želel, da bi pa takoj zatem obravnavali priprave mirovne pogodbe z Nemčijo, v kar so ostali trije zunanji ministri privolili. Ker so avstrijsko mirovno pogodbo brez razpravljanj takoj predali namestnikom, da jim ti tozadevno poročajo 2. decembra, je prvo vprašanje, katerega zunanji ministri razpravljajo dejansko, baš procedurno vprašanje, kako in kdo naj bi sestavil mirovno pogodbo.

Razpravljanje je dovedlo le do omejenega sporazuma glede nekaterih točk, omogočilo pa je Molotovu, da je imel vrsto propagandističnih govorov, ki so bili očividno namenjeni posebno Nemcem.

Vsebina teh govorov je, da le Sovjetska zveza skrbi za čisti interes Nemčije, da le Sovjetska zveza želi, da bi se čim prej stvorila resnično nemška demokratska vlada ter čim prej napravila mirovna pogodba z Nemčijo.

Po drugi strani pa je Molotov posredno in neposredno obtožil tri zahodne velesile, da teže za uničenjem Nemčije kot enotne države, da skušajo stvoriti nemško vlado, ki bi bila omejena na tri zahodna področja, ter da celo kar naravnost skušajo Nemčijo spremeniti v kolonijo sredi evropske celine.

Gospod Molotov je vse te smotre označil na splošno kot zahodni imperializem.

Cel svet, z Bevinom, Marshallom in Bidaultom vred, zdaj že dobro pozna te trditve. Bevin je na nje reagiral s humorjem, Marshall pa je pripomnil, da Molotov sam prav gotovo ne verjame tega, kar govori.

Toda ker je Molotov vztrajal v obtožbah, mu je Bevin v petek hotel dati obširen odgovor.

V svojem govoru je Bevin brez ovinkov vprašal Molotova: »Ali naj bi bila naša želja pustiti Evropo v zmedi? Ali je to naš smoter? Če naj bi to bil naš cilj, potem bi to radi vedeli. Če se bo še nadalje stavljalo zapreke vsakemu poskusu, da bi prišli do ureditve, ne bomo mogli dovoliti, da bi kaos vladal za vedno v Evropi.«

Glede omenjenega je Bevin izrazil stališče, da se ne sme čakati, da bi bila že ustanovljena nemška vlada, predno bi pričeli z mirovno konferenco ter da se ne sme odlašati oblikovanje nemške vlade zato, ker še ni mirovne konference.

Bevin je nadalje izjavil, da bi morali predstavnikom nemške vlade, ki bi s pravnega stališča mogla sprejeti mirovne pogodbe, omogočiti, da izrazijo svoja mnenja na mirovni konferenci.

Kar se tiče udeležitve zaveznikov na mirovni konferenci, udeležbe, katero je Molotov skušal vedno zmanjšati čim bolj mogoče, dočim pa zunanji ministri zahodnih držav želijo čim bolj razširiti, je Bevinu uspelo od Molotova doseči načelni pristanek, da naj bi se mirovne konference udeležili: štiri velesile, zavezniške države, ki mejijo na Nemčijo ter tiste zavezniške države, ki so se s svojimi silami udeležile vojne proti Nemčiji.

Države, ki bodo pripuščene k mirovni konferenci, bodo mogle z navadno večino glasov povabiti predstavnike drugih zavezniških ali bivših sovražnih držav, ki so se kasneje udeležile vojne s svojimi oboroženimi silami, da sodelujejo na mirovni konferenci in da sodelujejo v odborih.

V petek so zunanji ministri razpravljali o poročilu namestnikov glede vprašanja nemških imetij v zvezi z avstrijsko mirovno pogodbo, vprašanje, ki se zdaj vrti okoli francoskega kompromisnega predloga, katerega sta odobrila Bevin in Marshall, katerega pa Sovjetska zveza še ni sprejela.

V naslednjih razpravljanjih bistvene važnosti o gospodarskih načelih in politični strukturi Nemčije trije zunanji ministri zahodnih velesil soglašajo v sklepu, da se bodo trudili za dosego zedinjenja Nemčije ter za demokratsko ustavo, ki bi dala jamstva proti ponovnemu vstajenju nemškega militarizma. Pričeli bodo ta razpravljanja s predpostavko, da bodo dosegli sporazum ter da bodo vztrajali na tej predpostavki, razen in dokler ne bo Molotov dokazal nasprotnega.« (AIS).

Glasovi o načrtu za razdelitev Palestine

Ameriški listi v splošnem odobravajo sklep glavne skupščine Združenih narodov za razdelitev Palestine in vidijo v njem najboljšo rešitev, ki je možna v sedanjih okoliščinah, ne zakrivajo pa si oči pred težavami ,na katere bo naletel načrt za razdelitev Palestine.

»New York Times« piše, da je sklep Združenih narodov dober, v kolikor predvideva razdelitev Palestine. Slaba točka sklepa je v tem, da nima dovolj določil glede izvedbe razdelitve. Toda glavna skupščina se je odločila in njen sklep je treba sprejeti. Vse članice Združenih narodov ga morajo lojalno podpreti. Omenjeni sklep v ozemeljskih (teritorialnih) pogledih ne gre tako daleč, kakor so upali cionisti. Še bolj pa bo razočaral Arabce. Toda gre za sklep Združenih narodov. Je najboljši sklep, ki so ga Združeni narodi mogli sprejeti in upamo, da bosta pristala nanj dva naroda, katerih bodočnost je z njim prizadeta. Če tega ne bosta storila, mora imeti Varnostni svet dovolj poguma in odločnosti, da ga bo s potrebnimi sredstvi kljub temu izvedel.

»New York Herald Tribune« vidi v sklepu za razdelitev Palestine eno najpogumnejših dejanj v razdejanju povojnega sveta. Načrt za razdelitev Palestine je v najboljšem primeru le zelo groba pravica. Pa čeprav je ta rešitev nepopolna ali celo nevarna, je vendar boljša, kot če bi ne bilo nobene rešitve. Popolnoma jasno je, da so Združeni narodi sprejeli ta načrt zato, ker niso imeli nobene druge možnosti. Njegova izvedba je odvisna od iskrenosti, s katero bosta Amerika in Sovjetska zveza izvajali posledice politike, glede katere sta se v tem primeru tako srečno in redko znašli na skupni črti. Odvisna je nadalje od pripravljenosti Britanije, da umakne svoje čete iz Palestine v duhu te mednarodne direktive. Neposredno pa je seveda odvisna od arabskih držav in od državniške sposobnosti cionistov.

»Richmond Times Dispatch« pa pravi: Sklep Združenih narodov za razdelitev Palestine je praktična, toda nevarna rešitev. Ta rešitev krši etične pravice Arabcev. Čeprav bi radi, se vendar ne moremo pridružiti veselju cionistov, ki so z neprestanim pritiskom dosegli svoj namen. Imamo neprijeten občutek, da bo prišel čas, da bomo ta sklep obžalovali kot izdajstvo moralnih načel.

K dosegi „svobode pred pomanjkanjem"

Senator Elbert D. Thomas je v svojem govoru pred pravno fakulteto katoliške univerze v Washingtonu izjavil, da predstavlja Marshallov načrt le en korak na poti k dosegi »svobode pred pomanjkanjem«, katero je proglasil predsednik Roosevelt. Thomas je dejal, da je teorija »svobode pred pomanjkanjem« postala del naših obvez napram drugim državam.

Thomas, ki je član senatnega odbora za odnošaje s tujino ter pripada demokratski stranki, je poleg tega izjavil, da potrjuje ameriški narod znova svoje svoboščine, da poudarja njihovo važnost ter da se enkrat vidi njihova vrednost v luči sedanjih svetovnih dogodkov.

Na koncu je izjavil: »Združene države so se vedno borile za zelo enostavno načelo, ki izvira iz našega pojmovanja demokracije. Ogražanje teh načel bo dvignilo pokoncu ameriški narod v bodočnosti ravno tako kot ga je dvignilo v preteklosti. Odločeni smo braniti pravico, da prihajaš in odhajaš po svobodni volji, pravico, da prodajaš in da kupuješ, pravico, da poseduješ in da odsvajaš. V kratkem torej: odločni smo braniti tiste štiri velike svoboščine, ki jih mi v Ameriki označujemo za naše državljanske svoboščine.« (USIS-AIS).

Francoska kriza in evropska obnova

Pazljivi Britanci zasledujejo kritični položaj v Franciji skoraj z istim zanimanjem kakor potek konference Sveta zunanjih ministrov v Londonu. Med spornimi zadevami francoskih strank in organizacij ter med prizadevanjem zunanjih ministrov za dosego sporazuma o bodočnosti Nemčije morda ni posredne ali neposredne zveze. Politični in v neki meri tudi gospodarski obraz zahodne Evrope pa bo v nič manjši meri odvisen od rešitve francoske krize kakor od uspeha ali neuspeha zunanjih ministrov.

V obeh primerih je v nevarnosti politična in gospodarska usoda zahodne Evrope. Nekateri vešči britanski opazovalci ne vidijo v komunističnih poskusih za paraliziranje francoskega in tudi italijanskega industrijskega življenja zgolj nekaj slučajnega v trenutku, ko se zunanji ministri lahko sporazumejo za skupne korake za obnovo Evrope kot celote ali pa bo »železna zavesa« delila Evropo v Vzhod in Zahod.

Kot star poročevalec francoske zgodovine in kot vešč opazovalec francoskega političnega življenja skozi več kot pol stoletja se preveč zavedam zamotane igre ter protiigre francoskih političnih tradicij in socialnih sil, in zato ne morem pričakovati kakšna bo bodoča smer francoske krize. Zelo možno je, da bi v razmeroma daljši dobi navezanost individualnih Francozov vseh razredov na gospodarsko neodvisnost nevtralizirala moč revolucionarne tradicije med francoskimi množicami. Bistroviden francoski avtor Andree Siegfrid je pred 20 leti napisal: »Srca večine Francozov so na levici, toda njihovi žepi so na desnici; in praktično imajo skoraj vsi Francozi žep.« Isti pisatelj je napisal: »Tipični francoski socialist pravi: »Človek se mora vedno pomikati na levico, nikdar pa ne preko nje.«

Zdaj ni mogoče presoditi, koliko Francozinj in Francozov ima še »žepe« v tem smislu, da bi kaj imeli, kar bi lahko izgubili, ker so zelo obubožali zaradi vojne, v letih nemške zasedbe, s porastom cen in z inflacijo. Francoski kmetje, ki tvorijo več kakor polovico prebivalstva, verjetno hočejo še ohraniti svojo lastnino in svoje prihranke, kolikor jih pač še imajo. Čeprav jih komunisti utegnejo površno potisniti »dalje proti levici« kakor socializem ali radikalizem, vendar veliko francoskih kmetov sumi, da jih utegne komunizem potegniti »preko levice« v neko obliko totalitarne diktature, ki bi uničila njihovo zasebno lastnino in svobodo.

Če je temu tako in če bo stavkovni val, ki so ga organizirali komunisti v svoje politične namene, končal z neuspehom, utegne priti do podobnega nazorskega preobrata kot pred kratkim pri občinskih volitvah, ki so prinesle zmago De Gaullu. General De Gaulle očividno pričakuje, da bo mogel zaradi sedanjih dogodkov v kratkem izvesti drastične ustavne reforme, kot jih je napovedal v svojem programu. Toda velik del francoskega javnega mnenja, ki nasprotuje komunizmu in vsaki diktaturi, ne bi pozdravil ideje De Gaullove desničarske diktature. Želja zmernih Francozov, ki si želijo srednjo pot med levico in desnico, je verjetno pripomogla k sestavi Schumanove vlade.

Medtem pa skušajo francoski komunistični voditelji izsiliti rešitev s pomočjo sindikalističnih organizacij, preko katerih so proglasili splošno stavko. Ta taktika se mi zdi skrajno nevarna. Če bi uspela, bi dovedla do državljanske vojne, ki ne obeta ugodnega izida za komunizem. Če pa bi ta taktika propadla, bi utrdila vero, da more le močna roka generala De Gaulla rešiti Francijo pred nadaljnim revolucionarnim neredom.

Ne verjamem, da bi general De Gaulle stremel po osebni diktaturi. Moje osebno poznanstvo z njim mi potrjuje misel, da je odkrit rodoljub, da ni podoben Napoleonu III., ali znanemu generalu Goulangerju, ki je skušal pred 60 leti zrušiti tretjo republiko. Nisem pa prepričan, da bi mogel general De Gaulle popolnoma svobodno delati, če bi se v sedanjih okoliščinah povrnil na oblast. Položaj, ki ga je ustvarila francoska politična stranka, je podoben položaju, ki so ga ustvarili nemški komunisti pred prihodom Hitlerja ter italijanski komunisti in socijalisti s svojo politiko splošnih stavk, preden je vstal Mussolni kot pobornik discipline in reda. Reakcionarne sile bi lahko potisnile generala De Gaulla na pot, po kateri ne bi rad hodil.

Britanci žalijo v tem napetem položaju vse dobro Franciji in njenemu ljudstvu ter trdno verujejo, da je za varnost in dobrobit Britanije zelo želeti nek urejen vladni sistem v Franciji, da bi bila močan in trajni steber za obnovo zahodne Evrope. Ta obnova je v dogledni dobi odvisna od uspešne izvedbe Marshallovega načrta. To izvedbo bi mogla spraviti v nevarnost ali morda preprečiti uničujoča taktika francoskih komunistov, ki hoče preprečiti politiko Združenih držav za pospešitev evropske obnove.

Britanska javnost podobno kot večina francoske javnosti odklanja fantastične komunistične trditve, da je namen Marshallovega načrta podjarmiti zahodno Evropo »imperialističnemu« kapitalizmu Severne Amerike. Zato upamo, da bo zavezniški francoski narod vzdržal sedanji vihar.

Wikham Steed

Po zemeljski obli

ZDRUŽENE DRŽAVE

V senatnem odboru za zunanje zadeve je bila soglasno odobrena medameriška obrambna pogodba. Senator Arthur Vandenberg, predsednik odbora, je izjavil, da bo zahteval odobritev senata v ponedeljek, kar je malo več kot po dveh mesecih po podpisu pogodbe v Rio de Janeiru. — Predsednik Vandenberg je nadalje izjavil, da je hiter postopek s pogodbo pokazal »silno solidarnost« držav zapadne poloble.

Ko je predsednik Truman poslal pogodbo kongresu in zahteval senatno odobritev, je ugotovil v spremni poslanici: »Popolnoma in odkrito odobravam glavne smotre in ukrepe pogodbe ter sem srečen, da zamorem priporočiti pogodbe senatu v ugodno uvaževanje.«

Pogodba, ki je bila podpisana 2. decembra od 19 držav zapadne poloble, jamči obrambo vsakogar, ki bi bil napaden. Ekvador in Nikaragua nista bili na konferenci zastopana. Povabljena bo tudi Kanada, da pristopi k pogodbi.

Leto 1946 je bilo leto, v katerem je prebivalstvo Združenih držav zaznamovalo največji porast v celi svoji zgodovini: 2,279.000 ljudi, kar je pomenilo skupno število prebivalstva 142,673.000. To pomeni povišanje 8,4% v primeri z ljudskim štetjem v aprilu 1940 in znatno povečanje v primerjavi z normalnim naraščanjem prebivalstva, ki je v letu 1940 predidočem desetletju znašalo 7,2%. V zadnjih sedmih letih je pripisati povišanje prebivalstva Združenih držav v glavnem večjemu številu rojstev proti številu smrti, vseljevanje je prispevalo k temu povišanju le z osem odstotki, ali v celoti 900.000 osebami.

SOVJETSKA ZVEZA

Pomočnik zunanjega ministra Robert A. Lovett je izjavil na tozadevna vprašanja v senatnem apropriacijskem odboru, da je zahteval od veleposlanika Združenih držav v Moskvi nadaljnje informacije o poročanem »runu« na ruski rubelj v Sovjetski zvezi.

V Združene države došla poročila javljajo o »valu nakupa« v Moskvi in drugih sovjetskih mestih. Vesti ameriških prekomorskih radijskih oddajnih postaj in ameriškega časopisja poročajo o navalih na sovjetske banke in govoricah o devalvaciji rublja. — Lovett je izjavil v senatnem odboru, da je »edina informacija, ki je imamo radijska«, če pa so ta poročila točna, je to »paničnega značaja«.

NEMČIJA

Nasprotno s sistemom Sovjetske zveze oblasti ameriškega zasedbenega področja v Nemčiji ne dovoljujejo v tem področju investicij tujega kapitala. Ta ukrep, ki se strogo izvaja, je bil storjen v namenu, da se prepreči, da bi katera koli inozemska država, vključno Združene države same, zamogla potom novih investicij prevzeti nadzorstvo nad nemško industrijo v tem področju.

Na konferenci zunanjih ministrov v Moskvi je vztrajala ameriška delegacija na načelu, da morajo biti inozemske pridobitve v Nemčiji omejene in odobrene od zavezniške nadzorstvene komisije v Berlinu. Sovjetska zveza ni pristala na ta predlog ter je od konca vojne dalje izvršila mnogo pridobitev v lastnem zasedbenem področju. Združene države pa nasprotno od začetka zasedbe niso dovoljevale tujih investicij v od njih zasedenem delu Nemčije.

V januarju leta 1947 je eden od članov delegacije Združenih držav v gospodarskem odseku zavezniške nadzorstvene komisije opozoril, da predvideva potsdamski sporazum za mirni čas nemško gospodarstvo, ki omogoča nemškemu narodu življenje brez inozemskih podpor in da je zato potrebno znova proučiti vprašanje povečanja imovin in nadzorstev nemških lastnin po inozemcih.

Da bi dosegli enotnost smernic, naj bi vsak član gospodarskega odseka poročal o naslednjih dveh točkah: 1. o kriterijih, po katerih so postopali v lastnem področju glede lastnine in nadzorstva nemške imovine po inozemskih zasebnikih, družbah in vladah; 2. o spremembah lastnine in nadzorstva po inozemcih, ki so se dogodile od pričetka zasedbe.

Ameriška izjava je predlagala, da naj bi v svrho preprečenja različnosti smernic v raznih področjih v pričakovanju štiristranskega sporazuma takoj sklenili ukiniti kakršne koli pridobitve lastnine ali nadzorstva po inozemcih, z izjemo primerov, v katerih so se nove pridobitve izvršile za nadomestitev razdejanih ali odnešenih imovin po prvem septembru 1939, v enaki vrednosti, ali pa onih imovin, pri katerih je prišlo do spremembe lastnine zaradi normalne kupčije.

Ta predlog pa niso odobrile vse sile zavezniške nadzorstvene komisije. (USIS).

Marshall za udeležbo malih držav pri mirovnih razgovorih

Zunanji minister Marshall je na konferenci zunanjih ministrov v Londonu branil vlogo malih držav v vojni proti Nemčiji in je nasprotoval sovjetskemu predlogu za omejeno udeležbo pri razgovorih o nemški mirovni konferenci.

Letošnjo pomlad so v Moskvi sklenili, da bodo ustanovili štiri stalne odbore, ki bodo obravnavali politična, teritorialna, gospodarska in vojaška vprašanja, toda v Londonu se še niso mogli sporazumeti za članstvo v teh odborih. Marshall je bil proti temu, da bi izključili male države in bi povabili le nekatere. Rekel je, da morajo biti male države navzoče ne zato, ker bodo dobile vabilo, ampak ker imajo do tega pravico. Za primer je navedel Kanado, ki je imela pod orožjem 400.000 mož, ko so Sovjeti l. 1941 stopili v vojno ter je v glavnem branila konvoje v severnem Atlantiku. Kanada je tudi dala Združenemu kraljestvu, Sovjetski zvezi in drugim zaveznikom pomoč, ki je vredna več kot tretjino milijarde dolarjev.

Vprašanje o članstvu v teh odborih je nastalo, ko je hotel Molotov doseči, da bi se smele udeležiti le tiste sosede Nemčije in zavezniške države, ki so nastopile z oboroženimi silami proti Nemčiji. Marshall je želel, da bi sodelovale vse države, ki so bile v vojni z Nemčijo. Po ameriškem načrtu bi sodelovalo pri mirovnih razgovorih 55 držav po sovjetskem pa le 25.

Delo posebnega odbora ZN za Balkan

Po končanem predhodnem zborovanju, ki je bilo v Parizu dne 20. novembra, so odpotovali delegati posebnega odbora Združenih narodov za Balkan v Atene, kjer so razpravljali naprej o svojem bodočem delu. Zatem so odpotovali v Solun, ki je bil določen za odborov glavni sedež.

Odbor ima namen ustanoviti določeno število opazovališč v raznih krajih ob mejah Grčije z Albanijo, Jugoslavijo in Bolgarijo, katera bodo poročala glavnemu sedežu v Solunu. Posebni odbor ima pooblastilo, da lahko zahteva nujno sklicanje posebnega zasedanja glavne skupščine Združenih narodov, kadar smatra to za potrebno za ohranitev miru (to je v primeru, da on smatra, da je neodvisnost Grčije ogrožena). Vendar pa v Londonu, kjer gledajo z naklonjenostjo na smoter tega odbora, ne gojijo posebnih upanj glede njegove možnosti, da bi lahko preprečil vpade oboroženih tolp čez grške meje. Tak rezultat bi bilo mogoče doseči edinole z aktivnim sodelovanjem sosednjih držav Grčije, katere pa so do danes odklanjale sodelovanje.

Vendar menijo, da bo posebni odbor mogel vršiti koristno delo vsaj v tem, da bo preprečeval ostale očitne kršitve grške suverenosti. Odbor bo periodično pošiljal začasna poročila glavnemu tajniku Združenih narodov, na prihodnjem rednem zasedanju glavne skupščine pa bo predložil splošno poročilo.

Posebni odbor sestavljajo zastopniki Avstralije, Brazilije, Kitajske, Francije, Mehike, Nizozemske, Pakistana, Velike Britanije in Združenih držav. Mesti, ki sta določeni za Sovjetsko zvezo in Poljsko, sta tem dvem državam še vedno na razpolago. — (LPS).

Obnovitev anglo-sovjetskih trgovinskih pogajanj

V gospodarsko neurejenem svetu si danes nobena država ne more dovoliti, da bi politične razlike vplivale na trgovino. Sovjeti, ki so med vojno utrpeli večjo škodo kakor Britanija, nujno potrebujejo nekatere britanske produkte, Britanci pa po drugi strani potrebujejo njihove. Nihče pa ne pričakuje, da bi to zelo olajšalo britanske sedanje težave. Količina žita in lesa, ki jo je Britaniji ponudila Sovjetska zveza lansko poletje, ima za Britanijo svoj pomen, je pa majhna v primeri z britanskimi potrebami in z britanskim normalnim uvozom iz severne Amerike. Poleg tega so takrat Sovjeti zahtevali da plačajo Britanci njihovo blago v dolarjih, kar bi Britanija zdaj še težje storila kakor takrat. V sedanjih pogajanjih pa se vendar nudi prilika za dober sporazum, če bosta obe strani prišli na pametne koncesije.

O istem vprašanju piše tudi »Daily Express«, ki pravi: »Nekateri krogi menijo, da bi vsak korak zbližanja med Britanijo in Sovjetsko zvezo nujno vplival na prijateljstvo in povezanost Britanije z Združenimi državami. To ni res. Zlasti pa to ni res v trgovinskih zvezah med Britanijo in Sovjetsko zvezo. Britanija je visoko industrijska država, ki potrebuje surovine, živila in druge osnovne predmete, katere ji lahko nudita severna Amerika in Sovjetska zveza. Britanija lahko trguje z obema tema državama. Zato je prav, da je gospod Wilson odšel v Moskvo. Trgovinska pogajanja s Sovjeti potekajo že več mesecev. Težava je nastala zaradi vračanja kreditov, ki jih je dajala Britanija Sovjetom med vojno. Upamo, da bo to vprašanje zdaj primerno rešeno.«

Slabi izgledi za avstrijsko mirovno pogodbo

»New York Herald Tribune« je objavil uvodnik z naslovom: »Ali tudi z Avstrijo ne bomo sklenili miru?« V uvodniku čitamo med drugim: Nikdar ni bilo preveč izgledov, da bi se štirje veliki na londonski konferenci sporazumeli glede Nemčije, bili pa so boljši izgledi, da bo prišlo vsaj do mirovne pogodbe z Avstrijo. Kaže, da je tudi to upanje splavalo po vodi, ker so Sovjeti odklonili francoski kompromisni načrt za ureditev vprašanja nemške imovine v Avstriji. Sovjeti so zahtevali zase vse, kar je kdaj posedovala nemška država v vzhodni Avstriji ne glede na to, kako si je te stvari pridobila. Od poloma konference zunanjih ministrov v Moskvi je komisija za avstrijsko mirovno pogodbo skušala najti sprejemljivo ugotovitev, kaj je nemška imovina. Vsak posamezni primer so skrbno preučili, končno je francoska delegacija predložila kompromis, naj bi Sovjetska zveza dobila sto milijonov dolarjev v gotovini, nekaj petrolejskih koncesij in še nekatere druge ugodnosti, ona pa naj bi se odpovedala vsem zahtevam do bivše nemške lastnine. To bi bila pametna rešitev, ki bi jo Sovjeti morali upoštevati, če bi sploh želeli, da bi prišlo do sklenitve avstrijske pogodbe. Odklonili so jo z običajnim sklicevanjem na Potsdamski sporazum. Tako so izgledi za Avstrijo ostali črni. Položaj bi lahko rešil le Molotov, če bi se odločil za neverjetni korak, da bi opustil stališče, ki ga je zavzel njegov namestnik. Sovjeti se očividno nočejo odreči važnim tovarnam in drugim podjetjem, ki so jih zasegli v Avstriji ter jih podredili nadzorstvu sovjetske načrtne komisije v Moskvi. Vedno očitneje postaja, da nočejo avstrijske mirovne pogodbe, po kateri bi morali umakniti svoje čete ne le iz Avstrije, temveč tudi iz Madžarske in Romunije. Za Združene države ustvarja to zelo neprijeten položaj. V primeru Nemčije bi bilo mogoče še lahko sprejeti razdelitev na zahodno in vzhodno polovico, nemogoča pa je takšna razdelitev Avstrije, ki je premajhna. Zahodna Avstrija se ne bi mogla sama vzdrževati in bi jo bilo kaj lahko pridobiti za priključitev k Bavarski ali k celotni zahodni Nemčiji. Združene države tega ne morejo dovoliti, ker so jamčile za neodvisnost Avstrije. Edina alternativa je, nadaljevanje štiriconske zasedbe. To pa bi le podaljšalo stanje, ki je že itak nevzdržno s stališča Avstrije in zahodnih demokracij.

Zakonski osnutek o neodvisnosti Burme sprejet

Obe zbornica sta sprejeli zakonski osnutek o neodvisnosti Burme, ki bo po kraljevi potrditvi postal zakon, ki po stopil v veljavo dne 4. januarja 1948.

S tem zakonom bo Burma prenehala biti del britanskega imperija in njeni stiki bodo temeljili na dogovoru in medsebojnem prijateljstvu.

Po pogodbi bo Burmanska zveza prevzela odgovornosti, ki jih je imela doslej Britanija. Velika Britanija bo imela odslej v Burmi vojaško misijo, dobavljala vojaško opremo, vežbala vojaštvo in imela pravico pristajanja na burmanskih letališčih.

Jugoslavija odpovedala Blejsko pogodbo

Jugoslovanska vlada je, kakor je v sredo poročal londonski radio, odpovedala znani sporazum o jugoslovanskih preseljenih osebah, sklenjen 8. septembra t. l. na Bledu, med generalom Steelom in maršalom Titom, češ da britanska vlada ni točno upoštevala določb sporazuma.

Radijske postaje N.B.C. družbe, ene najvažnejših radio-oddajnih družb Združenih držav, so soglasno sklenile, da z začetkom prihodnjega leta ne bodo pred poznimi večernimi urami oddajale kriminalne in detektivske igre, da tako zmanjšajo možnost poslušanja po nedoletnih. — To odločitev so sprejeli na željo skupin roditeljev in učiteljev, ženskih društev in odvetnikov, češ da vplivajo te oddaje neugodno na miselnost mladine, nedorastlih in oseb, ki so zelo dostopne slabim vplivom.

Ob obnovi „Družbe sv. Mohorja" v Celovcu

Že v zadnji številki našega lista smo poročali o poživitvi Mohorjeve družbe v Celovcu.

Ko je proti sredi prejšnjega stoletja tudi v Celovcu zaživela slovenska narodna zavest in pričela pronicati med širše plasti našega naroda, je škof Slomšek v družbi z drugimi narodnimi veljaki ustanovil družbo za tiskanje in širjenje dobrih slovenskih knjig. Prvi poizkus se Slomšku ni posrečil, ker so se takratni vladni krogi bali premočnega porasta slovenske narodne zavesti na Koroškem. Ker Slomšek s svojo književno ustanovo pri posvetnih oblasteh ni uspel, je ustanovil cerkveno bratovščino z namenom širjenja slovenskih verskih knjig. Iz neznatne ustanove, kateri so mnogi že pred ustanovitvijo prerokovali brezplodno življenje je zrasla največja slovenska književna ustanova. Sto let bo kmalu, odkar ta družba leto za letom pošilja med svoje ude knjige, ki najdejo pot v najlepše palače mest, pa tudi v najskromnejše bajte gorskih vasic.

Glavni namen družbe je, da med slovenskim narodom razširja dobre verske knjige in ga tako ohranja Bogu in narodni skupnosti.

Delo Mohorjeve družbe je za slovenski narod neprecenljive vrednosti. Žal je bila s podpisom mirovne pogodbe po prvi svetovni vojni tudi delo družbe močno prizadeto. Kljub vsem težavam pa je Mohorjeva družba z uspehom delovala, dokler ji ni nacizem zadal smrtnega udarca. Žalostna so bila leta, ko med koroške Slovence ni bilo mohorjevk. To so obenem tudi leta teme v našem kulturnem življenju.

Zob časa pa je tudi totalitarni režim nacizma, kot doslej še vsako diktaturo, zrušil. Kljub temu so bila žal potrebna še leta, da je lahko Družba sv. Mohorja pričela z delom. Pod vodstvom gospoda prelata Podgorca ,ki ima pri obnovi družbe gotovo neprecenljive zasluge ,stopa Mohorjeva družba v novo obdobje svojega življenja.

Koroški Slovenci toplo pozdravljamo obnovo Mohorjeve družbe in ji želimo mnogo uspehov v bodočnosti. Dobro se zavedamo, da bo ravno Mohorjeva družba, če bo hodila zvesto po poti, ki so jo ji začrtali njeni ustanovitelji, lahko združila naš narod in mu z dobro slovensko knjigo utrdila narodno zavest. Z žalostjo ugotavljamo, da je bila prav ta naša najstarejša kulturna ustanova predmet političnih trenj in strankarskih napadov. To družbi gotovo ni v dobro, še manj pa nam, ki se moramo pri ohranitvi naše narodne kulture boriti z največjimi težavami. **Mohorjeva družba ni bila ustanovljena zaradi širjenja kakršne koli politične miselnosti. Družba sv. Mohorja je cerkvena bratovščina, ki mora skrbeti za širjenje dobrih, v katoliškem duhu** (ne v kakšnem drugem) **pisanih knjig** med svojimi udi. Ko tega enkrat ne bo več mogla ali hotela, potem ne bo več to, kar je bila, temveč bo orodje v rokah zasebnih ali strankarskih interesov. Če bi prišlo enkrat tako daleč, potem Mohorjeve družbe ne bi potrebovali več. Raznih političnih zvočnikov imamo že danes mnogo preveč, zato je tudi naša nacionalna sila zmanjšana in je nevarnost, da popolnoma oslabi.

Želimo, da bi z mohorjevimi knjigami prejeli letos tudi nekaj Slomškovega in Janežičevega duha, da bi tako, prekaljeni v čisti narodni ljubezni, tudi mi vstali k novemu življenju.

MISEL

Srce, razum in roké —
človek uporabljaj vse tri!
Luč mu prižiga srcé.
V svetu razum se iskri.
Hlapec in kralj so roke.
Svet potrebuje vse tri,
da dela vélika zre.

Drič.

TE SLIKE NI...

Na beli, mehki postelji ležim,
bolan, brez vse tolažbe in pomoči.
Po glavi se poganjajo mi vroči
spomini, slike, da v njih ves gorim.

Zastonj pa čakam slike lepih dni,
da kot nekoč — ljubečo vso — med vrati,
njo vidim, ženo, ki jo kličem — mati!
Ne te podobe ni, še sence ni...

Kakšno šolo hočemo

„Šolska soba je bojišče, na katerem se naj odloči, ali naj obdrži družba svoj krščanski značaj; šolsko vprašanje je za krščanstvo vprašanje za življenje in smrt."

Te besede slavnega papeža Leona XIII. pričajo, kako pomenljivo je šolsko vprašanje. Zlasti za Slovence velja to, ker nam je šolsko vprašanje res vprašanje za življenje in smrt, v verskem kakor tudi v narodnostnem oziru. Še bolj kakor drugod, čutimo to na slovenskem Koroškem.

Dan na dan se čujejo tožbe — in tudi od ljudi, ki drugače niso našega mišljenja — da sedanje šole ne izpolnjujejo svojega namena. Saj mora marsikateri oče tožiti ravno tako ali pa še britkeje, kot je tožil škof Slomšek že leta 1847: »Kaj bo z našo mladino: Dalj časa ko imamo šolo, hujši so otroci. Ko še šol nismo imeli, smo otroke doma učili in jih strahovali. Otroci so tudi ubogali. Odkar pa se zanašamo na šole, niso otroci doma ne v šoli kaj vredni, kar se očitno vidi. Bog nam pomagaj.« Ali ni dandanes v mnogih krajih tudi tako ali še slabše?

Kakšno šolo tedaj hočemo, da bomo z njo zadovoljni in da nam bo dajala pravega sadu?

Naj na kratko odgovorimo in sicer naslanjajoč se na našega največjega šolnika, pokojnega škofa Slomška.

Namen prave šole, ki naj vsestransko zadostuje potrebam časa, je, da »se v šolah srce učencev oživi za Boga in vero, za narod in domovino: da se za resnico in pravico ogreje... da se učencem glava razbistri, izjasni razum in razcveto blage moči... Mladini naj sije sonce modrega spoznanja, naj pije žejna duša čisto vodo zdravega nauka. Zato je šola.«

Da bo šola prava, bodi:

1. verska. »Kakor daje le sonce zemlji toploto in luč, tako daje šoli pravo razsvetljevanje in omiko le Beg.«

2. Šola bodi narodna, to je za nas Slovence slovenska: »Skrbni in modri duhovski pastirji so spoznali, da se slovenski vinograd (šola) po nemško ne obdeluje prav —in da se ljudstvo tako (po nemško) ne bo izobrazilo in tudi ne dobilo pravega, Bogu in ljudem prijetnega lica.«

Vsak, količkaj trezno misleč človek mora priznati, da je pouk mogoč le tam, kjer otroci razumejo učitelja in učitelj otroke. Samo naši narodni nasprotniki tega nočejo priznati.

3. Šola naj se ozira na potrebe ljudstva. Sedaj glede šol ni razlike med mestom in deželo; vse šole so napravljene po enem in istem kopitu. In vendar so potrebe mesta in dežele tako različne. Česar se naj učijo mestni otroci, tega kmečki običajno ne potrebujejo. Narobe svet je, če se mlada glava napolnjuje z nauki, katerih nikoli ne potrebuje in ki jih bo zunaj šolskih vrat že pozabila. (»Mir«, 1896)

Preosnova ljudskošolskega pouka

Nedavno je bilo na Dunaju zborovanje, na katerem so govorili o preureditvi ljudskošolskega pouka na deželi. K temu zborovanju in razgovoru bi radi tudi mi povedali svoje mnenje.

Ko je nacizem propadel, se je marsikdo spraševal, kako bo z mladino, ki se je vzgajala le v nacističnih taboriščih v brutalni vojaški naraščaj, a za življenje se ni ničesar naučila. Morebiti bi nam o sadovih te vzgoje lahko kaj več povedali sodniki.

Na Dunaju so zahtevali, naj se v prvi vrsti zniža število učencev v posameznih razredih. Največje število naj bo štirideset. Poučevanje je namreč nekaj skrivnostnega in ni vseeno, če je v razredu dvajset ali pa sto otrok. Vsak učitelj ve, da je pouk v nekem primeru podoben kruhu, ki ga deli mati. Hleb morda zadostuje za dvajset lačnih ust, sto jih pa ne more nasititi. Čim več je otrok v razredu, tembolj se razdele besede, ki jih govori učitelj in tem manj ima posameznik od njih. Pri velikem številu učencev učitelj ne more paziti na vsakega posameznika, zato nastane v razredu kmalu nemir in namesto da bi se otroci učili, zganjajo neumnosti pod klopmi.

Danes je težko misliti na zgradbo velikega števila novih šol in s tem zadostiti postavljeni in gotovo upravičeni zahtevi. Pred šolami je predvsem treba še urediti stanovanja kmečkih poslov in jim dati možnost, da si tudi oni ustvarijo nekak lastni dom na kmetih. Socialni položaj kmečkih poslov je dandanes več kot neznosen, posebno še, če gospodarji pozabljajo, da so tudi posli ljudje. Isto velja tudi za delavce.

Na zborovanju na Dunaju so se nekateri zavzemali tudi za popolno učiteljevo svobodo pri pouku. Učitelji naj bi smeli v šoli uporabljati lastni učni načrt, ker bi to baje najbolj odgovarjalo demokratičnim načelom najnovejše dobe. Ta predlog, ki je navidez zelo vabljiv, se nam zdi na drugi strani nad vse nevaren in neprimeren za uresničenje. Če bi se to mnenje osvojilo in bi ga pričeli izvajati, potem bi postala šola le kraj za politično agitacijo med našimi najmlajšimi. Namesto resnega podučevanja bi se učitelji ukvarjali s širjenjem svojih političnih idej. Učitelj pa ni postavljen v šoli za agitatorja svoje stranke, temveč zato, da dopolni vzgojo staršev.

List »Furche« poroča tudi o drugem zborovanju, ki je bilo v Celovcu. To poročilo hoče biti bolj učeno kot ono z Dunaja. Pravi namreč: »Novi duh naj zavlada v novi šoli. Središče vzgojnega dela naj bo človek in človeške pravice. Človeka naj se vzgaja k skupnosti.« — Gospod, ki je tako govoril, se je hotel očitno postaviti na modroslovno stališče, kateremu svet danes le malo zaupa. »Furche« pravi: »Kant je gledal razum kot uporabno orodje človeka, Hegel in pristaši so zatrjevali, da je človek orodje razuma. Potem so modrijani zatrjevali ,da sme in more država vse, govorili so o nadčloveku, ki ga ne veže nobena nravnostna postava, in končno so priporočali in hvalili samovlado močnega človeka. Goljufali so s potvarjanjem zgodovine, z napačno razlago in tendenčnim razglablja[illegible] duševeslovja.«

Znani pisatelj Jules Verne pripoveduje o junaku, ki je s konjem vred zašel v blato in tam obtičal. Ko ni mogel dalje, se je prijel za lase in se vlekel kvišku, hoteč se izvleči iz močvirja. Ali nismo danes tudi mi podobni takemu »junaku«, ko prihajamo s takimi idejami na dan?

Iz katoliške moralke nam je znano, da je treba otroke vzgajati tako, da bodo starše ubogali in jih spoštovali, da jim bodo hvaležni in da se jih ne bodo sramovali. Vse to nam pove že sama 4. božja zapoved.

Manjšega pomena so drugi sklepi pedagoškega zborovanja. Predvsem se zavzemajo za ustanovitev odborov, ki bodo zbirali ljudske igre, katerih teksti so pri nekaterih hišah še ohranjeni. Tako bi mladini, ki želi igrati, preskrbeli lepih in dobrih domačih iger. Slovenci na Koroškem so bili preveč pod vplivom nemške miselnosti, da bi si sami ustvarjali take igre. Edina tovrstna je »Miklova Zala«. Priljubljene pri nas so tudi verske igre, ki imajo za seboj že prav lepo zgodovino. Sicer pa je ta misel zdrava in jo iz vsega srca pozdravljamo. Želeli bi le, da bi pri vsem tem ne pozabili, da smo mi Slovenci.

Anton Koder:

Kmetski triumvirat

Zgodovinska povest

Prvo poglavje

Manj strašna noč je v črne zemlje sili,
kot so pod svetlim soncem sužni dnovi.

V prvem tednu meseca septembra leta 1572 je bil v Zagrebu velik sejem. Iz vseh delov Hrvaške, celo iz Bosne in iz sosednih slovenskih okrajev so prihiteli kmetje na ta, takorekoč čez tri dežele sloveči mednarodni kupčijski zbor. Poldne je. Stranska ulica gornjega mesta se polni z ljudmi. Na oglu naraščа gruča, gledajoča v sivolasega pevca-slepca, ki sedi na tleh pri zidu. Vselej ko je vrišč in gneča največja, povzdigne pevec otožno doneči, a krepki glas in koščeni prsti mu drse po edinih dveh strunah na tamburici.

Ko slepec odpoje vrstico priljubljene popevke o Kraljeviču Marku, zadoni pohvala od vseh strani. Ploskanje se razlega daleč v sosednje ulice. Medtem, ko nekateri ne morejo prehvaliti te najlepše jugoslovanske pesmi, drugi prigovarjajo starcu, naj zapoje eno svojih lastnih popevk. Saj je bilo znano, da je on najboljši hrvaški pevec in igralec na tamburico. Spočetka se slepec ne zmeni za take prošnje. Nadaljuje »sladke kraljeve sanje« ter opeva »v junaški je rokî buzdovan jekleni«.

Kakor da bi ga poslednje besede vzdramile iz sanj, strese z glavo in dolgi sivi lasje mu zavihrajo na visokem, mračnem čelu. Gube na mrkem licu se zganejo in njegovo veliko, z duhovitimi obrvmi okrašeno oko mu zažari; kakor razsrjenemu junaku se mu dvignejo trepalnice, a se zopet zapro.

Z dlanjo potegne preko oči, ubere globoko doneči struni ter s krepkim glasom zapoje:

»Zatoni, sonce, milo, zlato,
da solz ne vidiš, ki na trato
nam v robstvu večnem tu teko;
al' pa vžgi nam sonce milo,
pogum in bratstvo, ki zdrobilo
mogotcev naših vseh bo silo.«

Strmé poslušajo okoli stoječi to neznano pesem starega slepca. Tedaj se pririje skozi množico krepak, visokorasel, kakih štirideset let star mož. Ta prime slepca za ramo in mu reče nekako nejevoljno:

»Zakaj ne ubogate in prelamljate dano besedo?«

Te besede napravijo na slepca nepopisljiv vtis. Mahoma utihne. Plašno strese z glavo in stisnivši tamburico pod pazduho skoči urneje, kot bi kdo prisodil njegovi starosti, na noge in se da molče odpeljati prišlecu.

Molče sta stopala moža proti spodnjem delu mesta. Mlajši spremljevalec se je večkrat sunkovito ozrl v smer, od koder sta prihajala, a ko se je prepričal, da sta dovolj daleč, se je ustavil in nejevoljno vprašal slepca:

»Oče, zakaj niste držali tega, kar ste obljubili zjutraj? Zakaj prelamljate dano besedo in nam tako škodujete?«

Slepec je nekaj časa molčal, naposled pa je skrčil desnico v pest in jezno zamahnil po zraku rekoč:

»Ilija, ne muči me! Pusti mi edino orožje in moč, ki jo še imam na svetu. Ko mi omaga jezik, postanem neporabna stvar, napotje vsemu!«

Otožno so donele te besede iz slepčevih ust kakor upravičena in britka obramba proti krivici, ki jo vsiljujejo svobodni volji.

Mlajši na te besede ni odgovoril. Pod roko je prijel očeta in naglih korakov sta stopila dalje. Čez čas je pristavil s pomirjenim in sočutnim glasom:

»Kmalu se boste lahko sami prepričali, da je molčati zdaj zlato.«

Nato sta oba molčala. Na oglu, kjer je široka cesta križala ozko stransko ulico, se mlajši spremljevalec ustavi, rekoč: »Če se ne motim, ga bom gotovo dobil pri »Sokolu«, kjer točijo najboljše vince in prodajajo najboljšo pečenko.«

Motil se ni. Na temni steni nad vrati je bil naslikan velik sokol, sedeč na visokem sodu. V času, ko je naš znanec ogledoval ta zanimivi grb mestne krčme, se je v pritličnih prostorih nizke stavbe razlegal glasen vrišč častilcev Sokolovega soda.

»Na pravi sledi sva. Njegov glas čujem, če me uho ne moti«, pravi nato sin slepemu očetu in se približa omreženemu oknu.

Po par trenutkih vtakne, kakor da bi se že bil prepričal v svoji domnevi, dva prsta v usta in trikrat kratko zažvižga.

Nenaden vpliv je imelo to žvižganje na že nekoliko vinjene pivce. Glave so se zaporedoma prikazovale na omreženem oknu ter zijale v tovariša pod njim. Klicali so ju v krčmo, predvsem pevca, da bi s svojo tamburico poživil petje. Naenkrat pa se začuje iz krčme krepak moški glas: »Ilija, na, pij, da opustiš prežo!«

V znamenje, da poslednje besede niso bile mišljene kot žalitev, se prikaže istočasno na oknu žuljava kmetska roka, držeč poln vinski vrč. Rdečeličen, debeluhast možak z malimi, nekoliko neprijetno zbadljivim očmi in s plešo na glavi pa kriči:

»Pij, brate, za zahvalo, da si prišel, čeravno nekaj ur kasneje, kot sva bila domenjena.«

Ilija Gregorič — tako se je namreč imenoval naš mlajši popotni znanec — tej prijazni napitnici ni odgovoril, da, celo nekako zbadljivo je pogledal pivca za zamreženim oknom. Počasi pristopi bliže oknu in natiho vpraša:

»Sta onadva tudi notri? Otročarija, najlepši čas izgubljamo, ali prav za prav zapravljate tu vi, ne misleč, da je čas dragocen, predragocen!«

Te besede so napravile neprijeten vtis na rdečeličnega možaka. Nejevoljno je stresel z glavo. Naposled pa, kakor da bi se premislil, nabere rejeni obraz v nasmeh, da se mu strese tolsti podbradek, in pomežikne tovarišu rekoč:

»Ni take sile, brate! Voda ni ogenj! Jaz sem sicer mož beseda, le zamudil sem se nekoliko. Tudi Pasanec je v živem razgovoru tu med nekimi hribovci, našimi sosedi. Mihe pa še ni bilo na ogled. Gotovo še stika po trgu ter ogleduje staro orožje.«

S tem opravičilom je bil Ilija zadovoljen. Lice se mu zjasni in reče:

»Sedaj mora biti že dve popoldne. Do petih lahko opravimo svoj posel. Zvečer je bolj hladno in je prijetno hoditi domov. Kakor smo se zmenili: ob petih je skupščina na klancu in potem točen odhod.«

Tako je govoril možak pod oknom in odhajaje dejal svojemu spremljevalcu:

»Oče, ostanite tukaj. Naročite si južine in vina! Samo ščuvanja se ogibljite! Petje je kakor olje v razburjeni plamen.«

(Dalje prihodnjič.)

Pisana poljana

Sine:

Zamenjana ključa

HUMORESKA

Sedel sem v kavarni in čakal. Skozi okno sem gledal ljudi, ki so varno stopali po poledenelih tleh in krilili z rokami. Od časa do časa je okrog vogala zatulila burja, ki prodira do kosti.

Kazalci na uri so se pomaknili že preko pete ure. Nje še ni bilo. Postal sem malce nervozen. Ob sedmih sem imel službo in še k večerji sem moral preje. Segel sem z roko v žep suknjiča in otipal ključ. Drugega sem izvlekel iz hlačnega žepa.

Prvi je bil od vežnih vrat, drugi pa od stanovanjskih. Na videz sta bila popolnoma enaka in oba sta se svetlikala v srebrnem blesku, ki je značilen za aluminij. Le po zarezah na njunih bradah ju je bilo mogoče ločiti. Vrtel sem ju po rokah in se igral z njima. Vtikal sem brado prvega v uho drugega in obratno.

Končno sem jo zagledal. Ključa sem hitro ločil in vtaknil enega v hlačni žep, drugega pa v žep suknjiča. S tem je prvi del zgodbe s ključem končan.

*

Ob sedmih sem nastopil službo. Do polnoči je čas še nekam potekal, potem pa se je začel vleči kot žvečilni gumi. Ropotanje pisalnih strojev mi je začelo presedati. Tudi roka je bila trudna in pero se je zatikalo.

Končno so se kazalci le pomaknili na eno po polnoči in ugasnil sem luč v pisarni. Med rahlim pozibavanjem v avtomobilu se me je pričel lotevati spanec in ko sem pred hišnimi vrati izstopil, sem že skoraj spal. Komaj sem čakal, da bi začutil pod seboj mehko posteljo, ki me je čakala v četrtem nadstropju.

Odpel sem plašč in segel z roko v žep pri suknjiču. Vtaknil sem ključ v ključavnico, ga skušal zavrteti. Ni šlo. Pritisnil sem nekoliko. Končno se je vdal. Namesto enkrat se je zavrtel trikrat. V tistem trenutku sem se streznil in spanec je na mah popustil. Počasi sem potegnil ključ iz ključavnice, kot da bi se nečesa bal. Od njega je ostala le še majhna paličica, na kateri je hrapavo mesto kazalo, kje je bila popreje pritrjena brada.

Ozrl sem se okrog sebe, kot da bi hotel najti nekoga, ki je bil tega kriv. Nikogar ni bilo, le z ledom pokrita ulica se je svetlikala v luči cestne svetilke.

Pogled mi je ušel navzgor po pročelju hiše. Okna so bila temna in vsa okolica je bila pogreznjena v nočno tišino. Popreje in zdaj se mi vedno zdi tako lepa in veličastna, takrat pa je bila strašna.

Nisem vedel, kaj naj storim. Zvonec pri gospodinji ni deloval. Da bi ob tako pozni uri budil hišnico, se mi ni zdelo vredno. Pa tudi hotel je nisem, ker nisem vedel, če bi se vrata sploh dala odkleniti, ker je v njih ostal kos ključa. Stal sem in buljil vanje.

Krog vogla je zapihala burja in me opomnila, da ne bi bilo dobro, če bi ostal vso noč na prostem. Še enkrat sem objel z očmi trdovratna vrata, ki se niso zmenila za moje mile poglede in odšel nato nazaj v mesto. Skrb, da bi bil tudi urad zaprt, me je priganjala in pospešil sem korake, kolikor je bilo na spolzkih tleh mogoče.

Končno sem pritisnil na zvonec ob vratih, ki so vodila v urad. Iz prsi se mi je izvil dih olajšanja, ko sem začul korake v notranjosti. Sluga in uslužbenci v sobi, kamor sem šel po ključ, so me pomilovalno gledali, a prepričan sem, da je bil gotovo kdo, ki mi je neprostovoljne uradne ure privoščil.

Pisarna, ki je bila preko dneva polna ropota in človeške govorice, je bila tiha in spokojna. Tuj se mi je zdel blažen mir. Sedel sem za mizo in napisal odgovor na pismo, ki sem ga prejel predpoldne. Nato sem se pričel pripravljati za spanje.

Najprvo sem premestil ključ v vratih na notranjo stran in se skrbno zaklenil. Tudi okna sem zagrnil, da me ne bi mogel iz nasprotne hiše opazovati kak zaljubljenec, ki sredi noči opazuje svetle zvezde.

Kup starega papirja vrh škatlje za popisane pole naj bi mi služil za blazino, nek manjši pa naj bi varoval kolke pred trdo podlago. Poskusil sem, kako se da ležati in nato zadovoljen zlezel k stikalu. V temi, ki je nastala, ko sem ga zavrtel, sem se spotaknil ob pisalni stroj, ki sem ga popreje z mize postavil na tla. Na srečo sva ostala oba cela: jaz in pisalni stroj namreč.

Kmalu potem, ko sem položil svoje kosti na mizo, pa sem ugotovil, da je les v resnici bolj trd, kot sem mislil. Toda vaja iz časa zadnje vojne po raznih zaporih in taboriščih ter spanec sta pripomogla, da sem končno zaspal. Popolnoma nič se ne spominjam, kaj sem sanjal.

Zjutraj me je zbudilo trkanje po vratih. Še preden sem se jasno zavedel, kje sem, je ponehalo, in čul sem, da je človek, ki je trkal, odšel. Oprl sem se na roke. Na kolku sem začutil bolečino. Segel sem z roko na tisto mesto in otipal ključ. Izvlekel sem ga in se mimogrede jezil na izumitelja te nepotrebne stvari. Zakaj ne bi delali ključavnic brez ključev, sem godrnjal.

Ko sem prižgal luč in pogledal na ključ, mi je zaprlo sapo. Bil je od vežnih vrat. Skočil sem k suknjiču, ki je visel na obešalniku in potegnil iz njegovega žepa žalosten ostanek nočne nesreče. Na mah mi je postalo jasno. V kavarni sem zamenjal ključe in vežna vrata sem odpiral z napačnim.

*

Ko sem se zjutraj pojavil pred hišo, kjer stanujem je bila zbrana pred vrati majhna skupina moških in žensk. Nežni spol je bil seveda glasnejši. Tudi moja gospodinja je bila med njimi. Ključavnica na vratih je bila odtrgana. Hišnica me je pomerila od vrha do tal in jezno vprašala:

»Ali ste vi tisti nesrečnež, ki je zlomil ključ v ključavnici?«

»Kaj še? Tudi jaz bi rad poznal nesramneža, zaradi katerega sem moral vso noč ostati zunaj,« sem dejal z nedolžnim obrazom in ogorčenim glasom. »Poglejte ključ, če ne verjamete«, sem pristavil, da bi potrdil svojo izjavo.

Vrata stanovanja so bila k sreči odprta. Tudi ključ je tičal v njih. Hitro sem napravil njegov odtis v kos mila in popoldne sem že imel nov ključ, ki pa je železen, da ga od drugega ločim lahko tudi po teži.

Vse tiho je

Pokliči me, mati,
in zbudi iz sanj,
se bova spet skupaj
smehljala vsak dan.

Rad bi še enkrat
čutil tvoj dih,
tvoje ljubezni
in radosti vzdih.

Tiho, vse tiho je,
matere ni,
le še pred sliko
k Njej — lučka gori.

Marijan

Mavser Karel:

BERAČ MARTIN

(Vsem beračem in revežem v spomin)

Takrat sem bil študent. Stanoval sem v Livarski ulici, v majhni, čedni sobici, ki je imela okno obrnjeno proti šišenskemu kolodvoru. Jesti nisem imel kaj in dolgčas mi je bilo po domu in po gorah, po tistih ozarah domačih njiv, po češminu, ki je v tistem času moral cveteti.

Jedel sem včasih za dinar med berači in krošnjarji v kletni kuhinji delavske menze, poslušal pogovore zgaranih ljudi, s ceste lovil domače gore in gledal belo, široko cesto, ki je vodila iz mesta. Sovražil sem gosto stisnjene hiše, ki so se mi zdele mrzle, nič domače, kakor velike kletke. Nesrečnega sem se počutil in dvakrat bolj lačnega, kakor sem v resnici bil.

Zvečer, ko sem si skuhal čaj, sem zagrnil okno, kot da bi se bal, da me bo poklicalo življenje tam od doma. Sedel sem ob mizi in kakor v sanjah z očmi iskal skoz tkano zaveso. Za oknom je rasla Jelovca, pod njo šumela Sava. Jezero sem videl z otokom, grad in gore zadaj, Stražo z lepo potjo in gostimi smrekami, Stol z Monštranco in Zabreško planino. In privriskal je moj češminov grm, postrani veje, kakor pijan, obstal pod oknom in se zasmejal. In udaril je z vejami ob okno in kakor zaukal. Ozare so prišle, plug usidran na sredi njive, na ozarah pa jerbas, hleb kruha in kruhov nož. In prav nazadnje oče v rjavem klobuku, z dolgimi brki, postopical pod oknom in odšel za češminom. Ves dom je prišel, toda nisem si upal odgrniti zavese.

Tedaj sem srečal človeka, berača Martina. Na Miklošičevi cesti je bilo, še danes vem za hišo. V vozičku, ki ga je poganjal z rokami, je sedel, s kapo na kolenih in z bergljami ob sebi. Droban obraz, glave komaj za pest in s čudno živimi očmi. Brada ozka, stisnjena, lasje rdečkasti.

Spustil sem mu dva dinarja na kolena. Pogledal me je in se nasmehnil.

»Boglonaj, gospod.«

In sem odšel proti frančiškanom. Od daleč se mi je zdelo, da je voziček prilepljen ob steno sive hiše kakor lastovičje gnezdo.

Potlej sva se videla vsak dan. Že od daleč mi je mahal z roko. Imel je čudno zvito, palec končan. Bilo je moči videti sleherno kito, ki so se pahljačasto vlekle do prstov.

Čez dober mesec sva se že tikala. Bil je Štajerec nekje od Ptuja.

Pokazal mi je noge. Bile so otroške, nič večje. Moško telo in noge osemletnega otroka.

Kadar me je sedaj prišel obiskat dom, je prišel tudi Martin. Koj za češminom. Na bergljah je vlekel svoje telo, nerodno opletal z nedoraslimi nogami, postal, privzdignil omaščeno kapo in se nasmehnil.

Pozdravljen, kolega!

Pozdravljen, Martin! Si dosti naprosil?

Na soboto večer je zaželel videti mojo sobico. Dobro uro prej je končal z beračenjem in s suhimi rokami pognal voziček. Šel sem poleg njega in ljudje so začudeno strmeli za menoj.

Pred hišo sva obstala.

»Pomagaj mi, da se spravim na berglje.« Vzdignil sem ga. Potegnil je noge na rob.

»Tako.«

Stal je in se smejal.

»Po stopnicah boš težko hodil. Strme so.«

»Poskusil bom.«

Poskusil je, pa ni mogel. Že na tretji stopnici je padel. Žalostno me je pogledal, kakor da bi ga bilo sram pred menoj. Nič ga nisem vprašal, zgrabil sem ga okoli pasu in ga dvignil na ramo, tako da mu je glava visela na moj hrbet. Smejal se je, pa sem vedel, da mu je hudo. In kakor velik otrok mi je nagajal.

»Ku — ku, ku — ku.«

Samo zato je nagajal, da ni vekal. Poznal sem po glasu.

Posadil sem ga na posteljo. Odložil je berglje in se začel razgledovati.

»Veliko knjig imaš.«

Ponudil sem mu cigareto. Kadila sva in se gledala. Kakor da sva si brata in da sva se po dolgih letih našla.

»Ti boš nekoč človek,« mi je nenadoma dejal. »Jaz ne bom nikoli. Berač sem.«

In ko je videl, da imam uro na roki, se je nasmehnil.

»Veš, tudi urar sem.«

»Zakaj pa ne delaš? Več bi zaslužil.«

»Ko pa sem berač. Ljudje poznajo berača Martina, in kdo je, ki bi dal uro njemu v popravilo? Veš, prijatelj imeti bi moral prodajalno, v izložbi zlatnino, moral bi biti lepo oblečen in potlej čeprav bi bil pokvečen. Po zunanjosti sodijo ljudje. Smešno, kaj? Ko bi bil lepo oblečen, bi bil gospod Martin Ropas, ker sem takle, sem berač Martin.

Razumel sem ga.

Do noči je bil pri meni. Potlej me je povabil na pol litra. Šel sem. Opil se je skoraj.

»Misliš, da ne vem, da sem revež,« je blebetal na pol pijan. »Ljudje mi mečejo krone. Vsaka mi pade na srce kakor cent. Brat ima posestvo. Pa kaj hočem. Kdor ne dela, ga nima nihče rad. Nihče ti ne zaupa. Vsak se ti boji odpreti hlev ali skedenj. Saj sam veš, študiran si.«

Spravil sem ga v voziček in ga spremil do stanovanja. Stanoval je na koncu Vodovodne ceste, v nekakšni baraki.

Zvečer je spet privriskal dom pod okno. Odgrnil sem zaveso. Za češminovo vejo se je držal Martin in za njim je stal oče s privihanimi srajčnimi rokavi.

Zagrnil sem okno in bral iz San Michela. Pozno ponoči sem še enkrat pogledal ven. Nad Rožnikom je plaval mesečev krajec, ozek, podoben močno ukrivljenemu čolnu. Zdelo se mi je, da pelje Martinovo žalost.

Pozdravljen Martin, moj berač, kjer koli si! Danes sem ti bliže kakor kdajkoli prej. Pozdravljen, brat!

KRUH . . .

Videl sem ga, ko se je poslavljal. Po vrsti jim je stiskal roke. Najprej ženi, nato hčerkici — šestletni Anici — in še malemu Jožku v materinem naročju. Žena je ihtela. Solze, ki so ji drsele po licih, so močile Jožkovo srajčko. Malček pa je strmel s svojimi velikimi začudenimi očmi . . . Anica se je oprijela materinega krila in zdaj, zdaj boječe spregovorila:

»Mama ne jokaj . . .«

Ko pa ni pomagala njena prošnja, je skrila svojo kuštravo glavo v materino krilo. On pa je stal pred ihtečo družino in strmel nemo brezizrazno predse . . . Zraven njega na tleh sta ležali nerodna cula in potna palica ter ga klicali:

»Na pot! V tujino! — Za kruhom!«

Že se je na pol sklonil in hotel pobrati culo, ko je malček v materinem naročju zažgolel: »Ata-ta-ta . . .«

Obličje se mu je zjasnilo:

»Prvič me je poklical za ata . . .«

»Prvič«, je dodala žena . . .

Toda samo trenutek — bežen trenutek — se mu je nasmehnila sreča. Nato pa se mu je zopet pomračilo obličje . . .

Cula in palica na tleh sta ga zopet — še glasneje kot prej — klicali:

»Na pot! V tujino! — Za kruhom!«

In ta klic je prevpil vso bol in ljubezen in ga brezobzirno iztrgal družini . . .

Videl sem, kako se je še enkrat sklonil k ženi, hčerki in sinčku . . . Glasno je zastokala žena, Anica se je še tesneje oprijela materinega krila, Jožek pa se je privil na materine prsi . . .

Nato se je sklonil, pobral culo in palico.

»Pa Zbogom — Kristina!« . . .

Slišal sem, kako se mu je tresel glas . . . Počasi se je zaokrenil in se napotil . . . Ni se več ozrl. S povešeno glavo, s težkim drsajočim korakom je zapuščal rodno zemljo. — Zemljo, na kateri se je rodil in ki mu ne more dati kruha . . .

Dolgo ga je spremljal ženin pogled. Že je zavil za gozd in še je stala tam negibna z otročičem v naročju . . .

Videl sem svo bedo in trpljenje uboge družine . . . Čutil sem vso njihovo bol . . . — In sem razumel . . . »Kruh« . . .

-l-n-

Doživetje v gozdu

Bilo je megleno jesensko jutro, ko sva šla z očetom na lov. Mraz je segal do kosti. Vas je še spala, le v zvoniku cerkve svetega Petra je ura odbila pet. V daljnem kurniku je zapel petelin. Zrak je dišal po zemlji in odpadlem listju. Ob robu poti so rasle visoke hoje, le tu pa tam je stala lepa in ravna bukev z napol golimi vejami.

Nenadoma mi je pogled obstal na očetu. Oprezno je stopal, poteze na njegovem obrazu so izražale napetost. Videla sem v tem lovsko strast; ali ne vidi vse te lepote in je ne občuti? Ali samo razum in strast vodita njegove misli?

Pogreznila sem se vase. Morda je oče občutil moje presenečenje, ozrl se je in me zaskrbljeno vprašal, ali sem utrujena; v njegovih očeh je gorela ljubezen. Prijel me je okoli ramen in stopala sva dalje vsak s svojimi mislimi.

Pričelo se je daniti, življenje v gozdu se je pričelo prebujati. Sinice so se oglašale po drevju in s svojim čičidolkanjem pozdravljale jutro. Začela sva jasno razločevati posamezno drevje in grmovje. Gozd je zgubil mračnost, začel je živeti.

Prišla sva do prijazne dolinice. Lahka meglica je pokrivala travnik in ovijala vse s svojim mehkim pajčolanom. Lovski pes je nenadoma skočil, nategnil ušesa in oprezno vohal. Istočasno je oče snel puško z rame in jo pripravil za strel. S prstom me je opozoril, naj molčim.

Sredi doline sem zagledala senco srne. Tesno mi je bilo pri srcu. V zraku je zavladala napetost. Stala sem za očetom in opazovala. Oče je pomeril — srna je stala nepremično; morda je kaj slutila. V tistem trenutku je sonce posijalo med drevje in s svojim zlatimi žarki osvetilo vso krajino. Pred nama je bila krasna slika: zlata dolinica, v njej srna z mladiči.

Nevede sem se dotaknila očeta. Roka na dvocevki je zadrhtela, poteze na obrazu so se bolestno skrčile. Oče se je ozrl name, roka z dvocevko je omahnila.

Razumela sem. V očetovih očeh je sijala zmaga nad človeško strastjo. Lovski cilj ni bil dosežen, premagalo ga je čustvo. Molče sva se obrnila in šla dalje.

Tisti dan ni oče več lovil. Postal je zgovoren, govorila sva kot še nikdar prej. Bila sem vesela, da sem mu lahko gledala v dušo, ki je bila zdaj odprta pred menoj ko cvetoč travnik. Čutila sem, da si nikdar prej nisva bila tako duhovno blizu. V naravi, kjer sta laž in hinavščina nepoznana, je tudi človek pozabil na svoje ponarejenosti in približal svojo dušo naravi.

Ko sva prišla domov, naju je mama vprašujoče pogledala. Nahrbtnik je bil prazen. Morda pa je razumela, da sta zato najini duši polni najlepših doživetij.

E. N.

Čarovništvo z dijamanti

Skozi vrata z napisom »Vstop strogo prepovedan« je stopil visokoraščen, širokopleč, približno šestdeset let star Novozelandec, ravnatelj učnega zavoda za dela z diamantnimi matricami. Stisnil mi je roko in me vprašujoče pogledal. Semkaj se ne more priti brez posebnega povabila. Njegova pisarna je bila majhna, v njej je vladal kar nekam prijeten nered. Vzel je iz neke jeklene omare šest majhnih lesenih zabojčkov ter jih postavil na zeleno sukno pisalne mize. V zabojčkih so bili diamanti — tucati diamantov, rjavih rumenih in belih industrijskih diamantov, ki so bili za zaveznike med vojno večje vrednosti kot navadni dragulji. Kajti iz teh diamantov izdelujejo matrice, skozi katere gre zlata in srebrna žica, platinasta jeklena in bakrena žica v vrednosti stotisoč funtov šterlingov. V vsakega teh diamantov izvrtajo skoraj neopazno majhno luknjico; nato ga pritrdé na majhno medeno ali jekleno ploščo. To je diamantna matrica.

OD KRONOMETRA DO ZLATIH NAŠITKOV

Celo vrsto teh matric položé zaporedoma v nek stroj. Ta stroj vleče kovinasto žico skozi luknjice v diamantih. Vsak diamant, skozi katerega potuje žica, ima nekoliko manjšo luknjico od prejšnjega, tako da postaja žica vedno tanjša in tanjša. Te matrice uporabljajo čim se rabi žica, ki mora biti tanjša, kot najfinejša igla pletilka. Izdelavo takih finih žic pa izdrži lahko samo diamant, ker je pač najtrši kamen na svetu. Te žice rabimo za električne, ogrevalne in telefonske naprave; za kable in mine, vžigalnike, torpeda, letala, za kronometre, občutljive instrumente, medicinske aparate; najdemo jih v vsaki bojni ali trgovski ladji; rabijo jih tudi za zlate našitke pri uniformah. Nešteto ton te žice je stalno v obtoku in vsak milimeter mora iti skozi diamante.

Ravnatelj mi je razložil kristalno sestavo diamanta s osmerimi brušenimi ploskvami. Položil je pet vžigalic tesno drugo poleg druge na zeleno sukno pisalne mize, tako da so vse glavice gledale v eno smer. Nato je položil še eno plast vžigalic na prejšnje in sicer z glavicami v nasprotno smer. Nato tretjo, četrto, peto plast. Vsakikrat jih je položil tako, da so gledale glavice v drugo smer. To, mi je razlagal, je sestava diamanta — je neka vrsta omrežja različnih plasti v vsakem kamnu. Toda v praksi ni vse tako natančno izdelano. Tukaj najdemo čudne primere, n. pr. majhen diamant v nekem večjem in še druge nedostatke v sestavi diamantov.

DIAMANTI SO RAZLIČNI

Niti dva diamanta nista popolnoma enaka, je izjavil ravnatelj — in tudi ni nobenega diamanta, ki ne bi imel kakršnekoli majhne pogreške. Naj bo rjav, bel ali rumen, barva ne igra nobene vloge. Kar od diamanta zahtevamo, je njegova trdota in pa pravilna sestava.

Kako izbiramo diamante za matrice? Strokovnjak gre k trgovcu s »surovimi« diamanti in ta mu položi »postavko« diamantov na zeleno mizo. Ena »postavka« je po navadi vrednost nekaj stotisočev funtov šterlingov in sestoji iz zbirke kamnov — velikih in majhnih, porabnih in neporabnih — med katerimi strokovnjak izbira. Previdno obrača kamne z leseno ali slonokoščeno palčko, da ja ne bi nastala kakšna praska. Nato si izbere, recimo, sto kamnov. Nato proučuje v kakšnem uradu sestavo kamnov pod povečevalno lečo in odloča, kje in na kateri strani je treba vrtati luknjico, ki mora biti izvrtana tako, da jo obdaja čim debelejša plast dragulja. Od tega zavisi namreč življenska doba diamanta, zatorej je to najtežja naloga za strokovnjaka, ki jo mora rešiti skoraj samo z očesom. Od obeh strani nato zavrtajo v diamant luknjici, ki se na sredi stikata. Še predno pa začno z vrtanjem, morajo na dotični strani izbrusiti gladko vrhnjo ploskev; nato na nasprotni strani vzporedno ploskev. Vrtanje enega samega diamanta traja do 200 delovnih ur — to se pravi približno štiri delovne tedne — in potek vrtalnega postopka je treba stalno opazovati.

Iz nekega zaklenjenega miznega predala je ravnatelj potegnil prekrasno polirano leseno škatljico. Notri je ležala na žametasti blazinici diamantna matrica, rumena in približno tako velika kot grahovo zrno. Bila je pritrjena razen na običajno debelo jekleno ploščico še na lastno majhno medeno ploščo. Poleg je ležala posetnica in košček papirja. Dvignil sem posetnico in košček papirja je poletel za njo. Zaplaval je po zraku, toda jaz nisem mogel videti nobene zveze med posetnico in papirjem. In vendar sta bila povezana med seboj in sicer s Tungsten-žico, ki je najtanjša na svetu in s prostim očesom nevidna. Ta žica je bila potegnjena skozi diamant, ki je ležal na žametni blazinici, skozi najmanjšo luknjico, ki so jo kdaj izvrtali v kakšen diamant. Njen premer je bil 0.075 mm, to je približno petino debeline človeškega lasu.

DIAMANTNI PRAH V OLIVNEM OLJU

V prostoru zraven, v delavnici, sem naletel na moža, ki je izdeloval diamantne matrice. Skoraj nisem mogel odtegniti pogleda od njegovih rok. Njegovi prsti so bili debeli, trdi, sigurni in močni, kakor bi bili iz jekla. On nima samo čuta na koncu prstov za diamante, temveč tudi za vajence in to je tudi zelo važno, kajti on je učitelj tega zavoda.

Videli smo na dolgem pultu več kakor tucat strojev, ki so izgledali kot majhne stružnice, vsaka s približno 15 centimetrov dolgim vodoravnim vretenom, ki je napravilo 6000 obratov na minuto; na koncu vsakega vretena je bila jeklena igla. Diamanti so se komaj opazno premikali naprej in nazaj, pri čemer pa so se 600 krat na minuto porivali proti konicam igel. Majhna kapljica olivnega olja je potekala po vsaki igli do konice in v tej neznatni kapljici se je nahajal diamantni prah.

Ravnatelj mi je pokazal ta diamantni prah, ki je pomešan z olivnim oljem predstavljal nekakšno mažo, ki je izgledala kot krema za kožo. Ravnatelj je nekoliko te maže stresel na nohet mojega palca ter dejal, naj z nohtom drugega palca to razmažem. Čutil sem le rahlo praskanje in sem potegnil žepni robec, da bi si obrisal palce. Ravnatelj pa me je zagrabil za roko, vzel ščetko iz kamelje dlake, z njo odstranil prah z mojih prstov in ga stresel nazaj — v nadaljno uporabo.

Razložili so mi, da mora imeti luknjica v diamantih za vsako različno kovino posebno obliko; zakaj, tega ne ve nihče, le izkušnja uči tako. Tukaj je stala cela vrsta velikih lesenih modelov, visokih 10 do 12 centimetrov, kjer se vajenci uče, kakšno obliko luknjic je treba izvrtati v diamante za posamezne kovine. Takšen model izgleda kakor zvočnik. Njegovo ustje kakor tudi brzina, s katero gre žica skozi, sta zelo različna za razne kovine. Baker n. pr. vlečejo v hladnem stanju s hitrostjo 160 km na uro in vhod zvočnikovega ustja ne izgleda dosti drugače kakor izhod. Tugsten-žica, pa mora biti vroča, ko potuje skozi diamant in sicer s hitrostjo komaj 6 tih kilometrov na uro; vhod izgleda kakor ustje trobente, toda izhod izgleda kot široka skodelica. Vsak model ima drugo barvo ,da se lahko vidijo različni vogli in ploskve.

NOVO ROKODELSTVO

Še trenutek prosim, je dejal ravnatelj, ko smo bili zopet v njegovem uradu. Tukaj imam še nekaj, kar morete videti. Odprl je vrata jeklene omare. Videl sem vrsto za vrsto majhnih lesenih predalčkov. Potegnil sem enega ven. Tukaj je ležalo na tucate diamantov v kovinastih posodicah, lepo v kupčkih drug poleg drugega. Kupčki so bili opremljeni z etiketami: 0,083 — 0,084 — 0,089 ... v stotinah različnih velikosti.

Ni ga instrumenta na svetu, je dejal ravnatelj, s katerim bi lahko izdelali tako fine žice, kakor z diamantnimi matricami. Niti en teden ne bi bili mogli voditi vojne brez njih. Vsaka matrica daje okrog 80 do 80.000 kilometrov žice, kar pač zavisi od dotične kovine, predno je obrabljena. Diamanti v tej jekleni omari — to ni prav nič, to je nekaj tisoč matric za prvo silo. Za kar v resnici gre, je čisto nekaj drugega: ko so Nemci pričeli to vojno, je imela Anglija samo peščico specijalnih delavcev in približno za milijon funtov šterlingov holandskih diamantov, ki so jih komaj rešili pred nacisti, ko so ti vkorakali v Holandijo. Danes je več kakor ducat angleških podjetij, ki se pečajo z izdelovanjem diamantnih matric. So to ljudje, ki še pred nekaj leti niso znali razlikovati diamanta od koščka okenskega stekla.

Iskanje mednarodnega jezika

Jezik je ena najvažnejših dobrin, ki jih je Bog podaril človeku. S pomočjo jezika si ljudje med seboj izmenjavajo misli in čustva ;jezik je tisti, ki deli ljudi na narode in plemena. In to zadnje je privedlo ljudi do tega, da so začeli proučevati, kako bi bilo mogoče priti do mednarodnega jezika, ki bi se ga lahko vsak naučil, da bi se razna ljudstva mogla v njem razumeti, kajti nemogoče je, da bi se ljudje naučili vseh jezikov in le redki so, ki govorijo več kakor štiri jezike.

Leta 1879 je neki nemški pridigar delal prve poizkuse, da bi sestavil mednarodni jezik in ga je imenoval »volapük«. Od tega se je nadejal mnogo, da bi se narodi med seboj sporazumevali v težnji po dobrem. Zatem so se pojavili razni poizkusi v tej smeri, od katerih je »esperanto« dosegel brez dvoma največji razvoj. Toda do današnjih dni se ni mogel nobeden teh mednarodnih jezikov uveljaviti v večjem obsegu. Danes spada iskanje mednarodnega jezika v delovno področje organizacije Združenih narodov, da tudi tukaj izreče odločilno besedo in ugotovi, katera izmed raznih možnosti je priporočljiva za splošno razširjanje, kajti še nikdar ni bilo tako važno kakor danes, da se omogoči medsebojno razumevanje v vsakem pogledu.

Z naraščajočo samostojnostjo posameznih jezikov in propadom latinščine je nastala težnja, najti mednarodni pomožni jezik. K onim, ki so se prvi bavili s zamislijo, spadata velika učenjaka Descartes in Leibnitz in tudi v Angliji so se duhovi zganili. To so bili predvsem angleški diplomat Sir Thomas Urquhart, škofa Dalgarno in Wilkins, ki so obravnavali to vprašanje. Do leta 1929 je bilo znanih čez 300 raznih takih jezikovnih sistemov.

Kot že omenjeno, je bil prvi poizkus v novejšem času takozv. »volapük«, iznajdba opata J. M. Schleyerja. Deset let pozneje je obstojalo 283 volapük društev v najrazličnejših deželah. Toda že po nadaljnjih dveh letih je bil volapük mrtev in preživeta zadeva. Medtem je nastal 1887 drugi mednarodni jezik, »lingue internacia« doktorja Zamenhofa, katerega so kmalu začeli imenovati »esperanto« in sicer zaradi psevdonima, (drugega — lažnega imena), ki si ga je Zamenhof izbral za svoje izdaje. Mnoge znanstvene družbe so temu jeziku bile naklonjene in ga smatrale kot velik napredek v iskanju splošno uporabnega mednarodnega jezika za medsebojno sporazumevanje. Največ pripadnikov je »esperanto« imel v Rusiji, pozneje je bil zelo priljubljen v Franciji in tudi v Angliji je našel precej odziva.

Prvi mednarodni esperantski kongres je bil leta 1905 v Boulogne sur Mer v Franciji. Zamenhof je ob tej priliki prečital spomenico, v kateri je pojasnil smoter in cilj so bile:

1. esperanto nikakor ne namerava prodreti v območje kakršnega koli narodnega jezika;

2. niti avtor niti kdo drugi nima nobenih zasebnih pravic glede novega jezika;

3. podlaga vsakega jezika, slovnična in besedna pravila morajo ostati nedotaknjena;

4. nov jezik se na noben način ne sme spraviti v zvezo s političnimi, verskimi, literarnimi ali praktičnimi cilji.

Zamenhof sam je vseskozi bil mnenja, da vplivajo jezikovne težave odločilno na spore med narodi. Brez dvoma je prav, da je nekakšen, rekli bi verski idealizem pripomogel, da se je esperanto skozi šestdeset let obdržal pri življenju. Pri tem pa je samo po sebi umevno, da so se med tem razvijali še drugi jezikovni sistemi. Najvažnejši je bil »ido«, ki se je pojavil kot nekakšen reformiran esperanto leta 1907. Dalje imamo »occidental«, ki ga je leta 1922 E. de Wahl prvič propagiral, »noviel«, delo jezikovnega raziskovalca Jespersena, »interlingua« ali »latino sine flexione« (latinščina brez spreganja), ki ga je priklical v življenje Giuseppe Peano leta 1902 ter »Basic English« angleških znanstvenikov Ogdena in Richarda.

V letih 1921/22 bi kmalu prišlo do tega, da bi uvedli esperanto v vse dežele. Da do tega ni prišlo, je kriva francoska opozicija, ker je bila francoščina diplomatski jezik in bi tako izgubila svoj pomen, če bi bil sprejet esperanto. Istočasno pa je francoska znanstvena akademija objavila neko spomenico, v kateri poziva vse znanstvenike, naj se bolj zanimajo za ta jezik. Tako sta znanost in politika imela različne poglede glede uvedbe novega jezika.

Tudi britanska znanstvena družba je izdala poročilo, v katerem je glede na uvedbo mednarodnega jezika ugotovila sledeče: latinščina je pretežka za učenje. Vsak drug jezik, ki bi ga določili za to, bi vzbujal večno ljubosumnje. Zato je treba priporočati esperanto ali ido. Leta 1939 je že 49 radijskih postaj sprejelo oddaje v esperantu in je izšlo 6000 publikacij in letakov v esperantu.

Važna je bila dalje ustanova I. A. L. A. (Mednarodna zveza za pospeševanje pomožnih jezikov), ki je zlasti v Ameriki utrla pot na tem področju. Leta 1930 je priredila zveza konferenco jezikovnih raziskovalcev v Ženevi, na kateri so najboljši znanstveniki razpravljali o prednostih različnih umetno sestavljenih jezikih.

Vprašanje mednarodnega jezika je tako važno, da se bo s tem vprašanjem bavila tudi UNO, čim bo rešila druga še bolj važna vprašanja. Ker pa so ta druga vprašanja dosti bolj važna, mednarodnega jezika še dolgo ne bo in bomo še dolgo govorili vsak v svojem jeziku.

ZANIMIVOSTI

Največ padavin na svetu pade na leto v pokrajinah Pandžab in Hindustan v Indiji, namreč 16 metrov. V Evropi pade največ padavin v Boki Kotorski v Jugoslaviji, a v primeru z Hindustanom le malo, samo štiri in pol metra.

Tri četrtine ljudi na zemlji ima desno roko za dva centimetra daljšo od leve. Neverjetno, kaj?

Prvi pomorski kabel je bil položen leta 1850 preko preliva La Manche med Francijo in Anglijo.

Nekateri mislijo, da imajo debeli ljudje več krvi kakor suhi. To pa povsem ne drži. Suh človek, ki ima podoben kostni sestav kakor debeli, ima navadno celo več krvi kakor debeli.

Ali ste že mislili na to, koliko je sonce oddaljeno od zemlje? Učenjaki so izračunali, da je sonce oddaljeno od zemlje 150 milijonov kilometrov. Sončna svetoba pa rabi do zemlje 8 minut. 18 sekund čeprav napravi svetloba v 1 sekundi 300 000 kilometrov.

Luna je oddaljena od zemlje okoli 384.000 kilometrov in je 50 krat manjša kakor zemlja.

Največjo do sedaj znano gobo so našli v Turingiji v Nemčiji. Tehtala je okoli 30 kg.

Z Eiffelovega stolpa v Parizu vidite ob jasnem dnevu do 100 km daleč.

Ali veste, iz česa je sestavljen zrak? Iz štirih petin dušika in iz ene petine kisika. Naša pljuča dušik izdihavajo, kisik pa porabijo.

Gotovo že veste, da se zemlja suče okoli sonca. Ko se zemlja enkrat zavrti okoli sonca, pa se luna že dvanajstkrat okoli zemlje.

Združene države Sev. Amerike so bile prvič uradno imenovane s tem imenom 9. septembra leta 1776. Prej so se imenovale „združene kolonije."

Tisk je iznašel Ivan Gutenberg v Nemčiji leta 1456.

Kače v Indiji

Kdor živi v Indiji, živi med kačami. Povsod jih je dovolj: v vsaki hiši, kjer je kaka razpoklina, v vsakem grmu prežijo na svoj plen; celo s streh padajo na tla. Največ pa jih seveda živi v indijskih pragozdovih, ki se dvigajo v višino celo do 3000 metrov. Toda kače le redkokdaj usmrtijo kakega Evropejca, ker je previden in se v slučaju potrebe brani. Indijci pa se strašno boje tudi najmanjših kač in se jih ustrašijo ter puste, da jih kače ugriznejo. Evropejci pa v Indiji vedno nosijo palice s seboj, vsaj na deželi, da se branijo ravno pred kačami.

Zajci z Avstraliji

Prvi evropski naseljenci v Avstraliji so prinesli s seboj iz Evrope različne domače živali. Tako so n. pr. v svoji novi domovini zaredili zajčke, katerim je tamkajšnje podnebje zelo prijalo, zato so se kmalu silno zaredili. Postali so prava nadloga avstralskih gospodarjev, saj so mu hoteli na polju vse požreti in pokončati. Začeli so jih zatirati, streljali so jih, lovili v zanke, zastrupljali, toda vse zastonj. Zajčkov je bilo vedno toliko, da so delali škodo še naprej. Zato imajo nekateri večji gospodarji najetih po več desetin ljudi, ki nimajo drugega dela, kakor da streljajo male škodljivce. Celo oblasti so pomagale kmetom z denarnimi podporami, toda zajcev niso mogli zatreti.

Pri tem delu pa so si avstralski posestniki hoteli dobiti za pomočnika krvoločno roparico, avstralsko kuno, ki ne prizanese nobeni živali, če jo le zmore. Ko so jo zaredili v gozdovih in na polju, pa se je tudi ta tako razširila, da se imajo sedaj kmetje bojevati z dvema sovražnikoma, kuno in zajčki.

Zaredili so tudi vrabce, da bi jim uničevali nadležni mrčes, zato vrabcu gre zrno bolj v slast, kakor mrčes, zato dela tudi on kmetom velike preglavice.

Za naše gospodarje

Družinsko kmečko gospodarstvo

VI. KAKO POMAGATI KMEČKIM DRUŽINSKIM POSESTVOM?

Ker so kmečka družinska posestva za obstoj naroda odločilnega pomena, jim je nujno potrebno pri boju za ohranitev življenske sposobnosti pomagati. Pri tem ne gre za to, da bi kdo drugi prevzel naloge, ki jih kmečka družinska posestva morajo v okviru naroda izvrševati, marveč za to, da si zopet od svoje slabosti opomorejo.

Ljudje smo že taki, da najbolj verjamemo stvarem, ki jih lahko tehtamo in merimo. Toda dejansko je tako, da so po navadi bolj odločilne stvari, ki jih podcenjujemo. Iz zgodovine je možno natančno dokazati, da ne bi bilo francoske revolucije, če je ne bi bili preje duhovno pripravili filozofi v svojih knjigah (vsa gesla, ki jih je bilo slišati na ulicah, so že preje prebirali Francozi v svojih salonih), enako so pripravili nasilne režime polpretekle in sedanje dobe tudi filozofi, zlasti Nietzsche, od katerega so n. pr. nacionalni socialisti prepisali ne samo nekaj misli, marveč cele odstavke in ni slučaj, da je Hitler ob neki priliki poklonil Mussoliniju celotno zbirko Nietzschejevih spisov. Če hočemo torej uspešno pomagati kmetu iz današnje stiske, ne smemo zanemariti tudi duhovne pomoči. Vse prosvetno delo na vasi mora pomagati kmetu, da se bo zavedel svoje važnosti za narod, da bo spoznal, kaj je njegova naloga v narodnem občestvu. Tudi šola se mora otresti svoje zaverovanosti v nek enoten sestav in mora bolj upoštevati okolje, iz katerega prihajajo otroci in za katerega jih mora usposobiti. Otrok bo tudi kot človek koristen član družbe le, če bo postavil celega moža tudi v svojem vsakodnevnem poklicnem delu. Tudi Cerkev mora svojo skrb posvečati predvsem družinam kot najmanjšim verskim enotam ter jim pokazati lepoto in vzvišenost zakonskega in družinskega življenja v krščanski luči. Poglobitev verskega življenja bo tudi dala kmečkim družinam moči, da kljub gospodarskim in drugim težavam ne bodo klonile, marveč da bodo v vsem ostale zveste božjim in naravnim postavam, katerih izpolnjevanje more edino zagotoviti narodu, da bo prestal današnjo viharno dobo in bo kot celota deležen boljših časov, ki bodo prišli.

Seveda pa tudi ne smemo zanemarjati organizacijskih in gospodarskih ukrepov v zaščito družinske posesti. V pravu mora zopet zmagati načelo, da je kmetija gmotna (materijalna) podlaga družine in da mora ostati tako dolgo ohranjena, dokler obstoja družina. Ob smrti staršev mora postati gospodarska podlaga tisti družini, ki bo nadaljevala družinsko izročilo in sicer tako, da ne bo ob tem prehodu preveč gospodarsko oslabela. Treba je urediti odnos med cenami poljedelskih in industrijskih pridelkov in izdelkov, da ne bo na škodo kmetu.

Posebne pogoje, pod katerimi dela kmet, je treba upoštevati pri obdavčenju in pri dajanju kreditov. V okviru vsake občine naj bi se osnovale javnopravne gospodarske družbe, ki naj bi omogočile smotrno nabavo in uporabo tehničnih pripomočkov za smotrno gospodarjenje (stroji, umetna gnojila), pa tudi organizirale predelavo kmetijskih surovin (sušilnice sadja, tovarne za marmelado itd.) in prodajo kmečkih pridelkov. Navajanje vseh posameznih možnosti bi vodilo predaleč in bo tudi od kraja do kraja različno.

KDO NAJ POMAGA?

Ljudje smo zelo nedosledni. Na eni strani protestiramo, če nam država omejuje svobodo v katerem koli oziru (n. pr. z zakoni in uredbami o prisilnem gospodarjenju — racioniranju z živili), na drugi strani pa pri vsaki nepriliki in težavi zahtevamo od države, naj nam ona pomaga. Tega smo že tako vajeni, da vpijemo preje po pomoči, predno sploh pomislimo, ali ne bi mogli te ali one nevšečnosti sami odpraviti. Naloga države pa ni v tem, da dela namesto posameznikov, marveč v tem, da skrbi za take splošne pogoje, da si lahko vsak zdrav in štedljiv človek toliko zasluži, da človeka dostojno preživi sebe in družino. Kadar se pojavijo kake težave, naj jih najprej skuša vsak sam odpraviti; če ne gre, naj poskusi to s svojimi sosedi; če še ne gre, naj se podstopi težave cel okraj; če je to premalo, cela dežela. In če še ne bi šlo, je na vrsti država, v izrednih prilikah tudi cel svet. (Tako je danes deležna Evropa znatnih podpor Amerike in ostalih od vojne manj prizadetih držav). Toda pravilni vrstni red je vedno: samopomoč poedinca, potem manjših enot in šele na koncu države, ne pa najprej država. Zapomnimo si: državni absolutizem, kar je enako diktaturi ene stranke, nastopi šele takrat, kadar si ljudje nočejo več sami pomagati, marveč zahtevajo, naj vse rešuje država.

Ohranitev gospodarskega obstoja naših kmečkih družinskih gospodarstev je za nas vse nad vse važna. Toda ne zanašajmo se na tujo pomoč, marveč na svoje lastno delo, ki ga bo tudi Bog blagoslovil, da ne bo samo nas zadovoljevalo, ampak da bo tudi eden izmed temeljev lepše bodočnosti slovenskega naroda, (Konec.)

Ohromelost telet in mehkokostnost

Dve bolezni sta, s katerima imamo opraviti pri goveji živini zlasti v zimskem času, ki pa drugače nista v nobeni zvezi.

1. Ohromelost telet.

Mnogo zelo lepih, tudi plemenskih telet pogine vsako leto zaradi ohromelosti. Zato moramo poiskusiti to bolezen preprečiti. Najlažje pa preprečimo to bolezen s tem, da pravilno ravnamo s popkovino takoj po rojstvu pri teletih in da nadalje skrbimo za čim večjo snago v hlevu.

Iz skušnje moremo reči, da se ni izkazalo dobro podvezovanje in prevezovanje popkovine po rojstvu teleta. To torej opustimo in popkovino prevežimo le pri močnem krvavenju popkovine. Splošno moremo reči, da se popkovina po porodu sama odtrga.

Pri tem naravnem načinu se stene krvnih žil na odtrganem mestu popkovine tako podvijejo, da zaprejo odprtine krvnih žil in tako krvavenje najpreje preneha. To se skoraj nikdar tako lepo in tako dobro ne posreči, ako popkovino odrežemo ali podvežemo. Pri podvezovanju ostane v krvnih žilah večkrat še strjena kri, kar more povzročiti gnojno vnetje žil pri popkovini.

Ohromelost nastane nato tako, da pridejo povzročitelji gnojnega vnetja v vene, to je v vodne žile pri popkovini in povzročijo nato vnetje odvodnih krvnih žil popkovine. Ohromelost se pojavi navadno tekom osmih dni po porodu.

Na zunaj se pokaže bolezen večinoma v boleči otekli nabreklini preostalega konca popkovine. Večkrat obolijo nato tudi zglobi. Zglobi otečejo in živali zaradi bolečin v oteklih zglobih ne morejo več vstati. Bolezen traja razmeroma kratek čas in konča večinoma s poginom telet.

Ker se prenaša ohromelost telet z okuženjem popkovine, moramo pri novorojenem teletu čimbolj paziti na snažnost in na pravilno ravnanje s popkovino.

Najbolje je, da se popkovina pri porodu odtrga in da namažemo nato preostali del z jodovo tinkturo. Tudi katran je dober za razkuženje popkovine, ki se nato hitro posuši in v nekaj dneh odpade.

Kdor hoče pomagati pri porodu telet, si mora preje dobro umiti roke z milom. Stelja mora biti čista, čim manj prašna in je zato najboljša stelja za mlada teleta v tem slučaju slama.

2. Mehkokostnost.

Posledice suše se poznajo pri krmi ne samo v manjšem pridelku krme. Poleg manjšega pridelka je ta krma še kakovostno slabša.

Vsled komanjkanja vlage more sprejemati rastlina iz zemlje mnogo manj hranilnih rudninskih snovi kot pa ji je potrebno. Ker teh rudninskih snovi ni v rastlini, seveda tudi goveja živina dobi s krmo le malo, navadno premalo rudninskih snovi. Zlasti manjkajo v krmi takozvane kostotvorne soli, to sta predvsem apno in fosfor.

Ker vsebuje tudi mleko apno, oddajajo molžne živali z mlekom tudi apno. Ako teh snovi živali ne dobijo zadosti v krmi, jih začnejo po malo jemati iz kosti. Posledica tega pa je seveda, da so kosti manj močne, da začnejo postajati mehke. Na zunaj se pozna to v tem, da živali mnogo ležijo. Ako pa živali stojijo, se vedno prestopajo od leve na desno in spet nazaj. S tem poizkušajo prenašati težo z ene noge na drugo, ker jim povzroča ta pri stanju velike bolečine v nogah.

Te bolezni pa ne dobi samo goveja živina, predvsem seveda molzna živina, to bolezen morajo dobiti tudi koze, ovce in celo svinje. Bolezni pa ne opazimo navadno takoj začetkom zime, ampak šele proti koncu zime.

Kaj moremo proti temu ukreniti? Predvsem je treba dati rastlinam možnost, da sprejemajo čim več apna in fosforja. Zato pa moramo te snovi z gnojenjem travnikov z apnom in s fosforjevimi gnojili dajati zemlji. Razen tega moramo živalim dajati ne samo navadno sol, ampak tudi klajno apno, to je fosforno kislo apno ali pa kostno moko.

Zelo dobro je tudi krmiti slamo stročnic (fižol, bob, leča, grah, soja), ker vsebuje ta slama mnogo apnenih in fosfornih soli. Ako je bolezen že zelo huda, to se pravi, da so živali že veliko sestavnih delov kosti uporabile za izpopolnitev pomanjkljivo sestavljene krme, je treba poklicati živinozdravnika. Ta more pomagati živalim z injekcijami raznih apnenih preparatov, ki vsebujejo tudi mnogo vitaminov (n. pr. vigantol).

Vedno pa je boljše in ceneje bolezni odvračati, se jih varovati in jih preprečevati kot pa zdraviti bolne živali. Zato moramo že takoj v začetku zime pokladati živalim poleg druge krme še grahovo in fižolovo slamo ter slamo raznih mešanic.

Gospodarske zanimivosti

Volna in svila

Splošno sodijo, da bodo prihodnje leto padle cene surovi volni, ker so svetovne zaloge volne tako velike, da bodo lahko zadovoljile vse potrebe po volni.

V zadnjem času so prenehali ameriški nakupi svile na Japonskem, vsled česar so znatno narastle zaloge svile v japonskih skladiščih. Zato računajo tudi na znižanje cen svili. To se deloma že pozna, ker so v zadnjem času že znatno padle cene svili v Italiji.

Znano je, da od svetovne proizvodnje svilenih kokonov, ki znaša okrog ½ milijona ton, proizvaja okrog 350.000 ton Japonska in okrog 30.000 ton Italija.

Kmetijski pridelki

Avstrijsko zvezno ministrstvo za kmetijstvo in gozdove je izdalo poročilo v oddaji pridelkov v prvih treh četrtletjih letošnjega leta.

Od predpisanega kontingenta, ki znaša za mleko 646.400 ton, je bilo zbranega le 57.8%, to je 373.541 ton. Za oddajo jajc je bil določen kontingent 110.8 milijonov jajc. V prvih treh četrletjih pa je bilo zbranih 85 milijonov jajc, to je okrog 77%. Oddaja mesa je bila določena na 79.000 ton, oddano pa je bilo 46.000 ton, torej 59%. Zanimivo bo, v koliko bo v zadnjem četrtletju oddaja nadoknadila zamujeno oddajo v prvih treh četrtletjih.

Koroško kmetijstvo je doseglo pri oddaji pridelkov v prvih treh četrtletjih naslednje odstotke: pri oddaji mleka 46% (skoraj za 12% pod državno oddajo), pri oddaji jajc 75% (za 2% pod državnim povprečjem) in pri oddaji mesa 55% (za 4% pod državnim povprečjem).

JANEZ JALEN:

Ovčar Marko

26.

»Kaj ne veš. Saj je tudi Žorga gnal vse vole zdrave v dolino, pa ni nobeden nesel venca, čeprav imajo rogove, da jim jarme privezujejo nanje. No?«

Mica se je zavedala, da je spravila konjarja v zadrego.

»Boštjan je neroden in se ne zna prikupiti dekletom«, se je skušal izviti Tomaž.

»Nazadnje boš še rekel, da bi bilo dobro, če bi bila tudi pri konjih kaka majerca.«

»Zakaj pa ne? Saj Tatarji, ki imajo najbolj vztrajne konje, tudi pijejo kobilje mleko.«

»Prašiči.« Majerce so se od gnusa skremžile.

»Ali si se res v vojskah z vsemi grdobijami sprijaznil?«

Mica se je hudomušno smehljala, ker je ugnala konjarja.

Ob jezercu je hripavo zavriskal Tevž. Mico je tako ujezil, da bi ga bila pošteno ozmerjala, če bi stal pod smreko. Tako se je neutegoma lotila črednika, ki je prihajal: »Kaj tretjineka trebuh boli, da cvili?«

Lukež se ji je pa smejal: »Vesel je, ker sva zadnjič prignala h kočam in ker ve pletete vence.«

Mica je bila kakor osa: »Saj bi jih ne, če bi ne bile krave bolj pametne kakor vidva, in če bi jih ne bil Balantov junec varoval zverine. Vsakega desetega repa bi vama manjkalo. Kako bi ga ne? Črednik vse noči hodi vasovat k svoji ženi kakor najbolj prismojen fant, tretjinek pa ponoči drugim jarce iz staj spušča.«

Lukež je za hip zardel: »Mica! Letos si pa prav posebno nasajena.«

»Če sem, tebi nič mar.«

Tevž je prižvižgal. Mica ga še pogledala ni. Vedel se je, kakor bi bil samo on obvaroval krave vso planino nesreče.

Tomaž ga je ustavil: »Tretjinek! Ti pa za Balantovega junca spleti venec.«

Tevž se je razkoračil: »Za junca že vse poletje po najhujših strminah trga rože Primožev Marko, ker ga je rešil pomladi na Gojzdecu medveda. Jaz bom pa ovenčal Podlipnikovo lisko, če ste ve nanjo pozabile. Lisko bo najbrže privezal Cena za Ančkine bale, ki jih bodo pred pustom vozili k Višnarju v Žirovnico.« In se je škodoželjno smejal.

Kakor bi jo bil pičil gad, je poskočila Mica in namerila Tevžu: »Tako te bom počila po gobcu, da ga ne bosta ne ti ne tvoja mati nikoli več odprla. Vso planino nam je skazil, sedaj ga bo pa še stegal in se nad Markom ujedal, katerega vsi pogrešamo, ker je izza Šije rajši gnal na Zelenico kakor nazaj na Jezerca, samo da ni pri istih kočah s takimle usmrajenim tretjinekom, kakor si ti. Prav ima.«

Tevž se ji je smejal.

»Proč! Če ne, boš še enkrat žrl govno, kakor si ga takrat, ko te je Marko pestil.«

Oglasil se je črednik: »Tevž! Svetogajeva junica stoji v vodi. Poženi jo ven, da se ne prehladi.«

Tretjinek je odhajal: »Saj vem, da me vsi grdo gledate. Sram vas bodi!«

Mica pa je zakričala za njim: »Kdo te bo maral? Pestuh, pusti!« Togotna je odšla.

V koči pa je napol mislila ,napol godrnjala: »Tako hudo naj se godi Podlipnikovi prevzetnici pri Višnarju, da bo vsak dan trikrat jokala. In večkrat naj bo tepena kakor sita. Če ni mislila z Markom zares, naj bi ga ne bila motila. Saj nič ne rečem Jožu, se bo že naredil in bosta z Rezko zadovoljno živela, ampak Marko ni. In gotovo bi se bila Marko in Rezka drug drugega navadila, če bi ne bila Podlipnikova motila fanta. In meni bi ne bilo treba skrbeti, pod katero streho naj jima posteljem. In pomladi bi Marko že lahko odpeljal s svojim vozom k morju. Od samega ta spodnjega je svet.«

To jo je bolelo, to. Zato se je znašala za slovo od planine kakor še nobeno leto ne.

Tudi mlade tri majerce so odhajale na molžo. Konjar Tomaž se je postavil pred nje, kakor bi še vedno nosil kiras in čelado, in jim je napol tiho zaupal: »Naj nikar ne misli Višnarjev, da krniški fantje tako brhkega dekliča, kakor je Ančka, kar tebi nič meni nič pustimo oditi v drugo vas. Šimen, ne boš voglaril in pristavljal lestev. Če so vsi za nič, pa jaz nisem. Krajcpataljon!«

Navihano so se namuznile majerce in odšle.

Konjar Tomaž pa je počil z bičem, da se je razleglo v Bukovo peč in Podjavor in v Srednji vrh, in morda je slišal tudi Marko na Zelenico.

»Krajcpataljon!«

Zjutraj ob molži so majerce navezale kravam, ki so se v planini najbolje ponašale, vence. Izmed Podlipnikovih ga je nosila cika.

Ovenčane živali so ponosno nosile glave, kakor bi se zavedale pohvale.

Opoldne, ko so napajali na Kališčih, je tretjinek odvezal venec Podlipnikovi cikl in ga navezal liski. Cika je spet povesila glavo, liska pa je ni dvignila, ker ni znala nositi venca.

Na vrhu Komuna so pogledali pastirji v vasi in na polje. Ajda je že črnela in delala zrno, lipe so se že prav razločno ločile po zarumenelem listju od hrastov, kateri so bili še vedno polno zeleni, kakor bi se ne brigali za prihajajočo jesen.

Čopov Jaka, bil je najbolj izurjen pomagač pastirjem, je stopil na skalo, zahohohojal in zaukal. In ljudje po polju, ki so sušili otavo, so hiteli pripovedovati drug drugemu: »S kravami so že na Vrheh. Gredo.«

Rodinska pot z Vrhov se v polje vidi medlo, kakor bi bil otrok s šibo potegnil po pesku. Pozno popoldne, sonce se je skrilo že za oblake nad triglavskimi gorami, so prizvonile okrog ovinka nanjo krave. Kakor bi nabiral rdeča jabolka na trto in jo vlekel preko meli v zeleno Reber, je prihajala čreda s planine.

V obeh vaseh, v Krnicah in na Rodinah, so bahavo odvezovali gospodarji vence kravam z rogov in jih obešali na hlevne duri, kjer naj ostanejo pozno do jeseni, da bo vsak lahko videl, kdo ima boljšo živino.

Črednik in tretjinek sta bila tisti dan na reji pri Podlipniku. Ančka jima je prinesla najprej skledo pšeničnega soka. Tevž se je hotel prikupiti: »Ančka! Vaša majerca Franca je navezala venec ciki, jaz sem ga pa na Kališčih prevezal na lisko. Ali veš zakaj?«

»Ne vem.«

»Pred dobrim tednom je bil Višnarjev na Jezercih in mu je bila izmed krav najbolj všeč liska. Kar stavim, da jo boš dobila za bale.«

Izpod domače lípe

GRABLJE PRI PLIBERKU

Fantje iz Grablje vasi so se podali nakupovat čebulo in orehe. Šli so tja, kjer so mislili, da bodo največ dobili — v Šmarjeto. V Grabljah namreč nimamo toliko orehov kakor v Šmarjeti. Grabeljčani namreč skrbijo bolj za moštova drevesa, ker radi pogledajo v bokal. Pa tudi čebula v Grabljah ne raste tako, ker nimajo dovolj in pravega gnoja. Fantje iz Grabelj pa ne kupujejo samo orehov in čebule, ampak tudi gnila jabolka in kamenje. Seveda potrgajo vse roče pri torbah, ker je težko. Mimogrede pade v torbo tudi kaka zeljnata glava, ker za zelje je letos še posebno hudo. Včasih se komu zgodi, da izgubi klobuk, kadar gre v vas k belskim dekletom. Potem ga išče pri sosedih okrog, ker mu ga je nerodno iti iskat. Klobuk pa še dolgo časa ne najde glave, za katero je bil pomerjen.

ŠKOCIJAN

Čisto smo mislili, da se nas bo letos izognil, saj smo res vse leto prav lepo spali, pa v vsakem pogledu, samo vsakdanji kruh smo si pošteno ali pa nepošteno služili. Pa je bil vendar sv. Miklavž tako usmiljen, vsaj do naših otročičev, gotovo je vedel, da se vsaj ti s politiko ne ukvarjajo in ne pacajo lepo pobeljenih zidov, zato jih je kar v šoli čisto nepričakovano obiskal. Od razreda do razreda je šel, hvalil in grajal, darove in šibe delil, parklji so pa ušesa lenuhom in porednežem navijali, da je kar cvililo. Nekaj so jih kar na verigo navezali, le na posebno priprošnjo sv. Miklavža so še smeli ostati v šoli, ko so seveda obljubili, da se poboljšajo. Krasna darila je pa dobil ves višji oddelek šole, pa ni čudno, saj so otroci sv. Miklavžu pisali pisma, tako lepo po slovensko so jih sestavili, za vse mogoče stvari so oprosili, oh, še svojega dobrega učitelja g. Vavtija niso pozabili v pismih omeniti, naj mu kaj prinese. In vsem je prinesel, zato stokrat hvala temu dobremu svetemu Miklavžu za vsa darila, ki jih je dobil pri »Mladem Korotanu«.

Kako je pa zvečer bilo, si res ne upamo povedati. Hudobni jeziki govore, da je sv. Miklavž marsikomu precej trde »levite« bral, upamo, da ne zastonj.

Nekaj bi pa skoraj pozabili. Odkar svet stoji, se menda kaj takega še ni zgodilo, da bi grabaljske terice kar same zase svetega Miklavža najele. In kako bogat je bil! Bog mu daj zdravje, da bi še kedaj prišel, saj ta Miklavž ni skoraj prav nič vojske občutil, ko pa je same predvojne dobrote delil. Vse kapljice za želočne krče in revmatizem bodo s pridom uporabljene.

Za konec pa: prihodnji četrtek, 18. dec. pa odprite svoj radio in boste slišali naše otroke, ko nam bodo nekaj domačih zapeli.

HODIŠE

Tatinska zalega se vedno bolj množi, zlasti prašiči niso varni pred njo. Dne 30. novembra so prišli tatovi ponoči k Žabarcu v Rutah ter ukradli 180 kg težko svinjo. Kmet je težko prizadet zlasti še, ker je bil izseljen in je moral, ko se je vrnil, začeti popolnoma na novo z gospodarstvom. Sedaj pa se siromaku zgodi taka nesreča!

Tudi od drugod prihajajo vesti o vedno pogostejših tatvinah. Ob jezeru se množijo tatvine kar naprej in so ljudje vsi preplašeni. Prašiče jemljejo kar v stanovanje, ker se tatovi plazijo ponoči okrog hlevov in ne drži nobena ključavnica. Posestniku H. H. sta poginila dva prašiča. Za drag denar si je kupil novega. Hlevska vrata je dvakrat zaklenil, poleg tega pa je nad hlevom še nekdo spal. Posestnik je mislil, da je prašič popolnoma na varnem. Ponoči se je kmetu zdelo, da pri hlevu rožlja. Vstal je in šel gledat. Hlevska vrata so bila odprta, prašiča pa nikjer. Ves besen je šel nazaj spat; ko pa je zjutraj šel v šupo, je pod prevrnjenim sodom našel prašiča, ki je zadovoljno krulil. Očividno je prašič ušel, prišel nazaj in prenočil v sodu. Posestnik je naznanil stvar orožnikom, ki so ugotovili v sledi, da je bil tat obut v gumijaste čevlje. Isto noč je bil ukraden jermen na Žegarjevi žagi in sedaj stoji vse delo.

ŠKOFIČE

Vse leto prebiramo »Koroško kroniko«. Omenja razne kraje, samo »Škufiče — Holbiče — Gorice«, teh imen ne beremo skoraj nikoli. Marsikaj se je tekom leta zgodilo, toda nobene besedice ni v »Kroniki« o tem. (Op. ured.: To pa zato, ker nihče iz teh krajev ničesar ne napiše, kakor napišejo iz drugih krajev. Vsak dopis, ki bo prišel, ga bo »Kronika« objavila.) Ali je »Kronika« huda na nas? Najbrže ste preobloženi z delom ,ker zamenjujete »težke tisočake« 1:1. No, odkrito rečeno, tudi mi smo zaposleni s takim delom, zato ni kaj brati o nas v »Kroniki«. Toda če smo pri pisanju bolj počasni, smo pa pri delu bolj pridni. V potu svojega obraza smo se pripravili za zimo. Ker je »samopomoč« najboljša, smo tudi tako storili. Napravili smo si drva dve uri daleč od nas. Ne tako kakor država, ki hoče sedaj z nam odvzetim papirjem kuriti svoje peči. Vprašanje pa je, če bo dosegla s tem svoj namen. Zasedba in ozdravljenje denarnice sta si dve nasprotujoči stvari. Vse v naši deželi kaže, da še nismo zreli, da bi mogli biti brez varuha. Ni pa verjetno, da bi z bankovci zakurjene peči dolgo časa grele.

Z višjih mest so nam pridno obljubovali delavcev za pomoč pri delu, toda pomagati smo si morali sami. Oni nad nami nam je v vidni naravi pokazal, kakšni smo napram Njemu: skrajno revni. In tako je letina odpovedala, kakor še ne kmalu, paša pa slaba, kakor še nikoli. Merodajni gospodje iz mesta o tem nič ne vedo in sedaj zahtevajo od kmetov naknadno stotine litrov mleka in v nadomestilo »špeha«, svinje in pitano živad. Želimo jim dober tek! Upamo, da jih bo pamet srečala. Letos smo zares delali kakor črna živina. Sedaj šele smo prišli do sape.

Sedaj pa še nekaj besed našim politikarjem in germanizatorjem! Kot prvo bi jim radi povedali: pustite nas pri miru z vašo vsiljivostjo. Vaše odvratne pesmi smo do grla siti. Delaven človek — bodisi telesni ali duševni — ter kmet nimajo smisla za vaše razdiralno delo. Nam je dovolj naša stanovska združitev in več ne potrebujemo. Tisto ščuvanje enega zoper drugega zaradi takih neizkušenih »petelinčkov« smo izza nacizma siti. Če hoče država ljudstvu ustreči, naj take ljudi pošlje popravljat vojno škodo. Prav tako tiste nacistične podtalne organizacije pod novimi imeni. Saj so svojčas rekli, da bodo v treh letih po vojni vse še veliko lepše pozidali, kakor je bilo prej. Dajte jim vendar priložnosti! Dve leti sta že minuli. Mi delamo in molčimo ter molče trpimo te »shavžvane« naciste pod varnim okriljem političnih strank, ki nam ne privoščijo mesteca na soncu. Nam pravijo »vindišarji« in pozabljajo, da so nas učili učitelji, ki niso znali slovenščine, za kar so skrbeli »pristojni«. Namen je bil čisto jasen. To pa se jim ni posrečilo, vsaj v celoti ne. Kažejo na Karavanke, češ boste že videli po sklenjeni pogodbi...

Nas, ki se potegujemo za najosnovnejše in najpreprostejše pravice v šoli in v cerkvi, imenujejo narodne šoviniste tisti ljudje, ki so vedno živeli in še živijo od žuljev našega ljudstva. Ti požeruhi, ki jih je naučil nacizem živeti na tuj račun nam odrekajo življenske pravice na naši slovenski zemlji. Ostali so taki, kakor pravi narodni pregovor: Kar se Janezek nauči, to Janezek zna. Ali se iz preteklosti niso ničesar naučili? Če kdo, potem je bil nemški narod, ki je moral za krivičen krajcar plačati deset pravičnih in prav takim koritarjem, zajedalcem in nekoristnim članom človeške družbe se mora tudi zahvaliti, da plačuje težke obresti. Kajti ti ljudje, ki so bili vedno tam, kjer so se jim obetale koristi, so vedno poznali samo svoj trebuh. Tem, ki še vedno nimajo miru in se v nas zaganjajo ter so bili v ozadju naših hišnih preiskav, ječ in taborišč, pravimo danes: Kri nedolžno prelita kliče k nebu! Prokletstvo nemira je pečat teh ljudi!

Pismo z dežele

Kakor znano, vladajo v naših krajih v pogledu nezakonskih rojstev otrok čudne in svojevrstne razmere, ki zaslužijo ostre kritike. Človeku, ki hodi po svetu, je kar nerodno, ko čita nič kaj pohvalno statistiko o nezakonskih rojstvih pri nas in mnogokrat te je sram, ko slišiš razne dovtipe na račun naših deklet. Če k temu kaj pripomniš, naletiš na nerazumevanje in jezo celo pri onih, ki bi morali to obsojati in stremeti za tem, da bi se ta narodna rana vsaj malo začela celiti.

V naši vasi, ki šteje okoli 20 hiš, imamo samo tri dekleta med 20. in 30. letom brez nezakonskega otroka. Glede ostalih se pa lahko dokazano trdi, da so bile počaščene po štorklji ali pa so v pričakovanju nezakonskih otrok. Če bo šlo tako naprej, bomo kmalu lahko obesili okrog vratu zlat zvonec dekletu, ki bo stopilo v zakon brez otroka.

To pa še ni vse! Ona dekleta, ki nimajo otroka, imajo ponekod celo manj ugleda, kakor one, ki ga imajo. Za to že poskrbijo take matere, katerih hčere imajo nezakonske otroke. To menda delajo zato, da prikrijejo svojo sramoto. Pred kratkim se je zbralo v neki hiši precej ljudi. Neka klepetulja, sama mati več deklet, ki jim je usoda tudi naklonila nezakonske otroke, je znala ves večer izrabiti za pogovor o neki navzoči nezakonski materi. Na vse pretege je hvalila lepoto, »brihtnost« in druge čednosti ter odlike nezakonskega otroka njene hčere. Nezakonska mati se je nekam bahavo muzala vsled tolikega počaščenja, dočim so se ostala dekleta nevoljno spogledovala. Takšno je javno mnenje pri nas in gorjé onemu, ki bi trdil, da so včasih takim dekletom pritisnili na čelo pečat, ki ni pomenil odlikovanje, ampak sramoto. Pa recite, da nismo potrebni vzgoje in pouka.

Gospod župnik je imel nedavno lep nagovor na neko redko nevesto, ki je stopila v zakon brez nezakonskega otroka. Tozadevne župnikove besede gotovo niso bile namenjene samo navzoči nevesti. Lepa beseda pri nas ne najde vedno lepega mesta, za to poskrbijo že tisti, ki sami niso bili ob takih prilikah vredni podobnega počaščenja in tisti, ki ne želijo bližnjemu boljšega moralnega glasu od svojega, pa tudi tisti, ki so celo veseli, da hodijo njih potomci po isti poti ter končno še taki, ki jim ni na tem, da bi se moralno stanje dvignilo.

Naša kritika ne bi bila popolna, če ne bi naše vasi omenili kar po številkah iz komaj pretekle dobe. Dočim se v prvi hiši za enkrat lahko potrkajo na prsa, se pri drugi štorklja ni dala odgnati. V tretji hiši so se rodile tri dekleta, dve v zakonu, ena izven zakona. Vse tri pa je štorklja obdarila z po enim nezakonskim otrokom. Pri naslednjih dveh hišah so v pričakovanju štorklje. V neki drugi hiši se je rodilo troje deklet, katerim pa je štorklja prinesla po enega, eni kar dva nezakonska otroka. Glede ostalih hiš se lahko reče, da se le neka deklet drži svojih prednikov za zgled.

Pred časom je porodilo dvajsetletno dekle nezakonskega otroka. Ko so doma videli, kaj je z dekletom, je nastala v hiši pravcata nevihta. Po posredovanju sosede, ki je sočustvovala z nezakonsko materjo v toliko, ker so tudi njene hčerke šle isto pot, so se duhovi čez noč polegli. Nezakonska mati, prej nič kaj upoštevana, je pod pritiskom javnega mnenja namah deležna vsega mogočega in nemogočega.

Pa skušajmo razumeti še žaloigro neporočenega osemnajstletnega dekleta, ki si ne upa lastnemu očetu razodeti svoje nosečnosti, ko mora še v zadnjem mesecu služiti in trdo delati, vrhu tega pa se ji je fant, oče njenega še nerojenega otroka, izneveril.

»Moje so se vse »spačale«; pri nas se mora vsaka »spačati«, drugače ni nič vredna; pa tudi tvoje se bodo »spačale«, prerokuje neki očanec in ne vidi, da so okrog njega mlada dekleta. Ali ni to prismodarija? Pa recite, če nismo potrebni palice, vzgoje in kopice lepih naukov in zgledov.

Ančka je prebledela: »Kaj pa so Višnarjevemu naše krave mar? Trot! S pomivavko naj te očofa zato Franca.«

Odšla je, zaloputnila vrata in se ni pokazala. Krape in mleko jima je prinesla na mizo mama.

Ančka je priprla okno in legla. Čimdalje bolj naredko so se oglašali zvonci v hlevu, dokler ni zvonklanje obmolknilo. Zamižala je. V rahli dremavici je videla dolgo vrsto cikaste govedi otvezene k jaslim in kar slišala, kako živad spokojno prežvekuje.

Naglo, kakor bi jo bil sunil, se je prebudila. K njenemu oknu je nekdo pristavljal lestvo. Potrkal je: »Ančka! Ančka!«

Ančka je spoznala Višnarjevega Šimna: »Le kdo mu je povedal, da ležim sama?« Huda je bila na Rozalko, ki jo je zapustila, in namenila se je, da bo oštela tudi Marka.

»Ančka! Ančka!« Višnarjev ni odnehal.

»Stopila bi k oknu in bi ga sunila z lestve. Nič. Se bo že naveličal.«

In se je. Ko je začutila, da je odšel, je okno spodaj in zgoraj zapehnila.

*

Obrnjena z Zelenice v goščave Srednjega vrha sta Volkun in Hrust vznemirjeno renčala in nekajkratov grozeče zalajala. Jok je vstal, razbrskal pepel na ognjišču, razživil ogenj in naložil nad plamen nekaj dolgih polen.

S pograda se je oglasil Marko: »Grem pogledat, kaj imata psa.«

»Pravkar sem hotel poklicati.«

Marko je prišel med tamore. Psa sta utihnila, pritekla k njemu in se mu dobrikala. Jarci v tamorih so mirno počivali.

Psa sta zginila v temo proti Srednjem vrhu, Marko pa je čakal pred kočo, ali bosta znova zalajala. Ozek krajec lune je visel nad Pokluko.

»Bogve, ali Ančka spi?«

Živo jo je videl pred sabo. Žalostna je bila in huda obenem. Smilila se mu je.

Veter je gnal oblake po jugu.

Psa sta molčala. Marko se je spomnil Višnarjevega: »Mar je Ančki za ovčarja.«

Stopil je v kočo: »Nič ni. Vreme se bo spremenilo.«

»Škoda. Potem bo toplote za letos konec.« Jok je zazdehal in zopet legel.

Marko pa je pravkar začel utrinjati polena, da jih pogasi in zagrebe žerjavico pod pepel, ko sta zunaj zarjula Volkun in Hrust tako togotno, da sta oba ovčarja na mah segla po robevnicah, pograbila vsak svoje žareče poleno z ognjišča in planila iz koče.

»Medved!«

Tekla sta k tamorom, kričala in vihtela žareči poleni v kolobarjih, da je bilo, kakor bi tekli kolesi od gorečega Elijevega voza po Zelenici.

Pregnala sta medveda in zakurila kup hoste, da bi ogenj odganjal zverjad. Jok se je zagledal v dolino, kakor bi bil zahrepenel iz samote po druščini. Stresel ga je hlad: »Zverina že čuti zimo in ve, da je prišel pastirjem čas. Zato tišči iz goščav in hoče spet sama zagospodariti nad vsem Zavrhom. Če ti je prav, Marko, ženiva jutri pod noč na Jezerca.«

»Prav.«

»Lahko noč!«

Zjutraj so bili vrhovi v meglah in sonce se ni pokazalo. Marko je pasel čez Može proti Suhemu rušju. Jarci so se nemirno ozirali naokrog. Čimdalje bolj pogosto so se oglašali, čimdalje bolj so zategovali svoj beee: »Vreme čutijo. Morda se že snega boje. Neradi gredo navkreber. Pod Malo glavo jih spustim v dolino.«

Volkun je tekal pred tropom sem in tja, postajal in pogledoval ovčarja. Marko ga je poklical k sebi, nad trop. Božal ga je po glavi in se z njim pogovarjal: »Volkun! Zadnji dan paseva v vrhovih. Mračno nas že gledajo. V nižino moramo, da nas sneg ne prehiti. Na Jezerca. Potem pa domov.«

Pes mu je vdano položil glavo v naročje.

»Domov, Volkun. K Podlipniku. In ti boš veselo zalajal pred Ančko, poskočil in se vzpel in poskušal z jezikom doseči njen obraz. Jaz pa —? Mene ne mara več. Morda bo zapodila tudi tebe, ker si moj.«

Jarci se niso več brigali za travo. Z dvignjenimi glavami so blejali: mrkači, koštruni in ovce nizko, jagneta jokajoče. Po deset, dvajset, petdeset, pol tropa hkrati, kakor bi trobili v zboru višavam v slovo.

Vodilna vrsta je zaokrenila navzdol in poskočila v skok. Za njo se je odtrgal ves trop. Marko je vstal in ukazal: »Volkun! Drži!«

Pes je šinil mimo tropa, ga prehitel, obstal in besno zalajal. Nekaj krajnih jarcev se je splašilo. Stekli so poševno v skok, poskakali za poldrug seženj globoko na zeleno palico in obstali. Nazaj niso mogli, naprej še manj. Pod njimi je bila skala odsekana za pol stolpa visoko.

Volkun je še enkrat poskusil zaustaviti trop, a jarci se niso več zmenili zanj. Mimo njega in preko njega so drli v dolino kakor plaz, ki v strmini pred sabo lomi vse, in pes se je moral prihuliti k tlom. Vstal je šele, ko je bil zadnji jarec že precej pod njim, pogledal je okrog sebe, kakor bi ga bilo sram pred ovčarjem. S povešenim repom je stekel za živadjo v nižavo.

Marko niti poskušal ni doteči tropa. Pogledal je na nebo, ali ne bo začelo grmeti: »Ne kaže nič. Morda drobnica res voha sneg. Mrzel veter se zaletuje v skale.«

Ogledal je zaskočeni tropič, dva in trideset živali, in izprevidel, da jih bo moral z vrvjo spustiti navzdol. »Pa nihče nima tako dolge vrvi v planini. In doma je tudi nimam. K Podlipniku bom moral ponjo. In če bova z Ančko sama kakor takrat v čebelnjaku, ko mi je oponesla Frčejevo Rezo, ji bom povedal —. O, lahko bi ji očital, pa ji ne bom. Izognem se ji.«

Plaz snega se v dolini ustavi. Živ plaz jarcev pa je dvignil še drugega, Jokov trop, in so drli proti kočam in se hripavo zadirali. Psa Volkun in Hrust sta tekla ob strani z odprtim gobcem in iztegnjenim jezikom.

Pri kočah je ostalo samo nekaj upehanih jagnjet. Drugi pa ,okrog sedem sto voln, so zdrevili naprej čez Zgornjo in Spodnjo vogelnico pod Srednji vrh do Jezerc, kjer sta začela psa popadati, da sta zaustavila tropa.

Pod noč sta prignala Marko in Jok zaostala jagnjeta in pribasala tudi sama z Zelenice na Jezerca. Razločila sta tropa in natlačila jarce po hlevih in tamorih, da bi živad ponoči preveč ne trpela od mraza.

Konji so poiskali zavetja in žrebeta so se stisnila h kobilam.

Še preden so pastirji polegli, je začel rositi dež, droban in mrzel. Volkun in Hrust sta prišla v streho pod napušč Podlipnikove koče, legla tesno drug k drugemu in čula.

Dež, ki je čimdalje bolj glasno drobil na skodle, je kaj kmalu uspaval utrujene ovčarje in konjarja Tomaža, ki se je planine že naveličal.

Proti jutru je Marka pričelo mraziti. Predramil se je in poslušal —? (Dalje.)

RADIO CELOVEC
govori po časopisu

ZADNJA DVA CELJANA

(Nadaljevanje.)

Do ženitve med Ulrikovo hčerko Elizabeto in Hunjadijevim sinom Matijo, sklenjene leta 1451 v Smederevu, ni prišlo. Namesto nje je leta 1455 sestavil grof Ulrik nov načrt: Elizabeta naj vzame za moža Hunjadijevega starejšega sina Ladislava. Temu pa ni bilo kar nič do zveze s Celjani, nasprotno, ko je po smrti Ivana Hunjadija (1456) postavil kralj Ladislav grofa Ulrika za kraljevega namestnika na Ogrskem, je to pri mladem Hunjadiju in njegovih pristaših izzvalo silno nejevoljo in sovraštvo proti celjskemu grofu.

V začetku novembra 1456 se je zbrala krščanska vojska pod vodstvom kralja Ladislava in grofa Ulrika v Beogradu z namenom, da bi krenila proti Turkom. Bilo je v jutru 9. novembra 1456 v beograjski trdnjavi, ko je dal mladi Hunjadi poklicati grofa Ulrika in ga prišedšega obsul s težkimi očitki. Celjski grof se je branil s besedo, ko pa so ga nasprotniki dejansko napadli, tudi z orožjem. Dolgo je kljuboval, a ranjen v noge je končno padel, nakar so ga napadalci ubili in mu odsekali glavo.

Tako je končal Ulrik II. zadnji grof Celjski

O zgodovinskem pomenu celjskih grofov, posebno o njihovi vlogi v jugoslovanski zgodovini se je napisala že marsikatera beseda. Nekateri vidijo v Celjanih dinaste, ki niso imeli v načrtu nič manj nego ustanovitev velike jugoslovanske države, drugi vidijo v njih fevdalce, katerih cilji so bili vse drugo kot jugoslovansko-državno-narodni. Politika celjskih grofov je bila resda bolj kot katere druge plemiške rodbine na slovenskih tleh v srednjem veku usmerjena proti jugu in vzhodu. O rodbinskih, ozemeljskih in političnih zvezah s Srbijo, Bosno in Hrvatsko smo slišali; Celjani so v sorodu s srbskim despotom, bosanskim banom in hrvatskim plemstvom, imajo posest na Hrvatskem in Ogrskem, vmešavajo se v politične zadeve Hrvatske in Bosne — ali tudi Ogrske, Avstrije in Češke. Skoraj polovica slovenske zemlje je njihova, od leta 1436 so nemški državni knezi, kar jim je dalo skoraj suveren položaj v rimsko-nemški državi, kateri je pripadala skoraj celokupna takratna slovenska zemlja.

Celjanov ni k njihovi politiki gnalo nikakršno nacionalno razpoloženje, marveč zgolj stremljenje po ustvaritvi čim večje sile lastnega rodu, ki je bilo prav tako lastno politiki Habsburžanov, Luksemburžanov in mnogih drugih velikih dinastičnih rodbin one dobe.

KONEC MOČI CELJSKIH GROFOV

Štirinajsto ali petnajsto stoletje ne pozna še narodnostnega (nacionalnega) gibanja in o nacionalizmu ,kot je danes, še ne moremo govoriti. Kar se temu takrat najbolj približuje, je zavest o pripadnosti k državi. Na Angleškem, Francoskem in v Španiji je bilo nacionalno čustvovanje v tem smislu v 14. in 15. stoletju že močno razvito, pa tudi na Češkem, Poljskem in Ogrskem se budi takrat neke vrste državni nacionalizem. Celjski grofje se imenujejo po Celju, gradu in kraju, ki je takrat pripadal rimsko-nemški državi. Zaradi tega so tudi Celjani — v kolikor viri vobče o tem govore — Nemci. Kot take jih označujejo ne le nemški, marveč tudi ogrski, srbski, poljski in češki viri, razlikujoč jih kot Nemce od Ogrov, Srbov, Poljakov in Čehov. En sam vir češkega izvora pravi, da je bil grof Ulrik II. Srb, pač glede na njegovo sorodstvo z despotom Djurdjem Brankovičem.

Komaj so grofa Ulrika prepeljali v Celje in ga tamkaj v minoritski cerkvi pokopali, so se mnogi priglasili za bogato celjsko dediščino. Ogrski kralj Ladislav, goriški grof ,krški Frankopani, Habsburžani s cesarjem Friderikom na čelu, da omenim v vrsti mnogih le glavne, so planili po silnem imetju. Od vseh je imel največ upanja že spočetka cesar Friderik. Skliceval se je na dedno pogodbo iz leta 1443 in na svoje pravice kot deželni knez ter je s spretno taktiko, združeno s srečo, dosegel velike uspehe. Že v marcu 1457 so je pojavil v Savinjski dolini. Najprej se je z nekaterimi sodediči pobotal, nato se mu je z denarjem, obljubami in darovi posrečilo, pridobiti nekaj nekdaj celjskih gospostev in mest, vendar mu popolna priključitev celjske dediščine, vkljub osebni navzočnosti na Štajerskem, Koroškem in Kranjskem, ni takoj uspela. Del celjskih podložnikov je še nadalje ostal zvest grofici-vdovi Katarini, drugi so bili na strani kralja Ladislava in njegovega vojskovodje Jana Vitovca, ki je s svojimi četami ostro pritiskal na cesarja, da se je temu nekoč komaj posrečilo izogniti se mu. Vse leto 1457 je tako potekalo v vojskovanju strank, ki jih je družilo le eno, pobrati čim več iz bogate dediščine. Za glavne postojanke umrlih grofov se vrše v njihovi bližini najhujši boji, na Koroškem okoli Strmca, v Savinjski dolin okoli Celja, na Gorenjskem okoli Radovljice, pa tudi na Dolenjskem in v sosednji Hrvatski. Nenadna smrt kralja Ladislava novembra 1457 je povsem obrnila položaj v prid cesarja Friderika. Cesar se je sedaj smatral tudi za dediča deleža, ki bi moral pripasti njegovemu nečaku, in že v decembru 1457 se je pobotal z grofico-vdovo Katarino, nekaj let nato pa tudi z Vitovcem. Ogromni in večji del celjske posesti v mejah rimsko-nemške države je tako pripadel Habsburžanom. Z orožjem in pogajanjem je znal cesar odpraviti zahteve še preostalih dedičev. Kar je bilo nekdaj celjske zemlje na Štajerskem med Dravo in Savo, je združil Friderik s sosednjo v posebno upravno enoto, za katero se je uveljavilo ime celjska grofija.

Grofica-vdova Katarina je prejela iz ogromne dediščine le prav majhen delež in skromno rento. Nekaj časa je bivala na svojih posestvih v Sloveniji in na Hrvatskem, toda v prav neugodnih premoženjskih razmerah, ki jih je skušala zboljšati z odprodajo svojega imetja in gradov. V začetku se je Katarina nekaj časa mudila v krškem gradu, ki ji je od nekdanjih celjskih gradov na Slovenskem končno še edini ostal. Toda tu ni dolgo strpela. Preselila se je v Dubrovnik, iz Dubrovnika na otok Krf, odtod pa v grad Belgrad ob Tilmentu, ki so mu dali ime nekdanji slovenski naseljenci v Furlaniji in je bil last njena in njenega brata despota Stefana. Iz furlanskega Belgrada, kjer ji tudi ni bilo obstanka, se je Katarina preselil v Ježevo v Macedoniji, kjer je bivala njena sestra Mara, vdova po turškem sultanu. Navzlic veliki daljavi je Katarina tudi od tam vzdrževala zveze z našimi kraji. Z goriškim grofom dopisuje v srbskem jeziku. Celo vrniti se je nameravala iz takrat že turške Macedonije na sever. Goriškemu grofu Leonhardu, ki ga je poznala še kot dečka s celjskega dvora, piše, da hoče zapustiti Turčijo in da tudi sultan nima nič proti temu. Hotela bi h goriškemu grofu, da bi pri njem umrla. Toda ta želja se zadnji celjski grofici ni izpolnila. Umrla je v visoki starosti in pokopana je v Končni zapadno od Strumice.

Smrt zadnjega Celjana je preprečila postanek državne tvorbe, ki je grozila, da zagradi Avstriji pot na morje in Balkan. Politiko teritorialnega pridobivanja na jugu, prekinjeno po celjskem dvigu, Habsburžani v drugi polovici 15. stol. nadaljujejo in zaključijo. Od Wallseejevcev pridobi Avstrija leta 1466 njihovo zemljo v liburnijskem Primorju (Reka, Kastav, Veprinac, Moščenice), nekaj let nato še Devin, Prem in Senožeče, v zadnjem letu stoletja (1500) pa pripade Habsburžanom po smrti zadnjega goriškega grofa Leonharda z Gorico vred goriška zemlja v Posočju, v Vipavski dolini, na Krasu in v Furlaniji. (Dalje prih.)

Radio Celovec

Nedelja, 14. decembra:
7,30 Glasba s plošč.
17,10 Petminutna oddaja.
19,30 Polurna oddaja.

Ponedeljek, 15. decembra:
7,15 Zgodovinsko predavanje.
17,10 Poročila.

Torek, 16. decembra:
7,15 Glasba s plošč.
17,10 Poročila.

Sreda, 17. decembra:
Jutranja oddaja zaradi zapore toka odpade.
17,10 Poročila.

Četrtek, 18. decembra:
7,15 Predavanje o zakonu.
17,10 Poročila.
18,00 Polurna oddaja.
19,15 Pouk slovenščine za nemško govoreče.

Petek, 19. decembra:
7,15 Literarno predavanje.
17,10 Poročila.

Sobota, 20. decembra:
7,15 Iz svetovnega tiska.
17,10 Poročila.

Morebitne spremembe bomo objavili po radiu.

OPOZORILO NAROČNIKOM

Naše naročnike obveščamo, da je možnost odpovedi ali novega naročila za „Koroško kroniko" le vsakega 1. v mesecu. Tudi premembe v naslovih bomo lahko upoštevali le takrat. Za vsako spremembo, odpoved ali novo naročilo je treba priložiti znamko za 50 grošev. Prosimo, da to upoštevate.

Uprava „Koroške kronike".

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

Besede pomenijo:

V o d o r a v n o: 1 pomanjkanje, revščina; 5 sadno drevo; 9 reka na Dolenjskem; 12 pohabljen, iznakažen od rojstva; 17 neka povrtnina; 18 pravoslavni duhovnik; 19 zapadnoevropsko gorstvo; 21 doba; 23 reka v Rusiji; 25 posoda za mleko; 27 predpogoj napredka; 28 ladijska signalna naprava; 30 kratica besede »kraljevski«; 31 domače ime za Italijane; 32 ženski glas; 33 izraz pri kartanju; 35 oblika vode; 36 upanje; 37 veznik; 38 vsemir, paradiž; 40 moško krstno ime; 42 vrsta kovine; 44 enota električnega upora; 45 plemena, veliki rodovi; 46 začetne črke imen in priimka slovenskega škofa, vzgojitelja in probuditelja; 47 poziv, klic; 48 žlahtni plin; 50 kratica besede »adjektiv«; 52 prisilno poljsko delo; 55 latinski veznik; 56 svetopisemska oseba, Noetov sin; 57 okrajšano moško ime; 59 eden izmed voditeljev ilirizma (Stanko...); 61 grško-rimska doba; 63 žaljiv izraz za bedaka; 65 gospodarsko orodje; 66 začimba; 68 glavno mesto Peruja; 70 evropska reka; 71 neke barve; 72 del vprege; 73 gonilna sila; 74 letopis.

N a v p i č n o: 2 oblika pesnitve; 3 nizko ležeča dežela; 4 nadplačilo; 5. pravoslavno sveto opravilo; 6 ime mnogih vasi, zakotnih krajev; 7 kot pri 2 navpično; 8 poljski pridelek; 9 R. G.; 10 del spovedi; 11 zatočišče; 13 nemško-francoska reka; 14 moško krstno ime; 15 dva enaka samoglasnika; 16 izsekan gozdni predel; 19 žensko krstno ime; 20 prebivalec evropskega otoka; 22 vrsta štajerskega vina; 24 naslov nekdanjega hrvaškega poglavarja; 26 seznam, pregled; 27 planet; 29 moški potomec; 30 vprašalnica po osebi; 34 izraz za neumnega človeka; 39 mednarodna označba za vzhod; 40 loščena prevleka posode; 41 dolžinska mera; 43 ne zna govoriti; 45 zarjavel; 46 uradna listina; 49 del polja; 51 kratica akademskega naslova; 53 domača oblika za Janeza (tretja črka ž); 54 vdolbina, izkop; 56 suha trava; 58 stara oblika vprašalnice; 60 jutranji svit; 62 soha, umetniški izdelek; 64 obrtnik; 65 čut; 67 vzklik; 69 ploskovna mera; 71 povratno osebni zaimek.

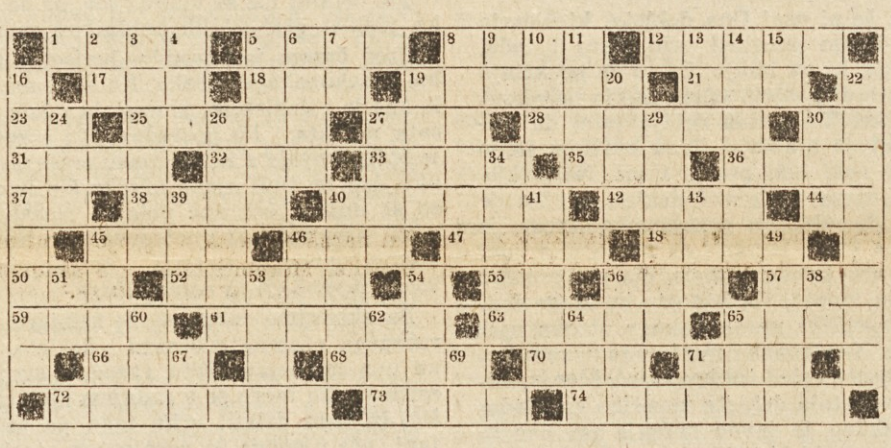

Sklad za kmečke delavce

Eden glavnih vzrokov, da je v Avstriji danes zasajene znatno manj poljedelske površine kot leta 1937, je v pomanjkanju stalnih kmečkih delavcev. Kmečki sinovi in hčere ne ostanejo na kmečkem posestvu, ki jim ne more, ne zna ali pa noče ničesar nuditi in gredo v mesto in v tovarno za namišljenim ali pa za resnično boljšim življenjem.

Ne samo leta in leta, že desetletja premišljujejo, govorijo, razpravljajo in pišejo v stanovskih orgnizacijah, v deželnih in državnih zborih, kako bi ta takozvan »beg z dežele« v mesto zajezili.

Dolgo časa so samo stikali in prikazovali vse lepe, zdrave in sončne strani kmečkega življenja na eni strani ter vse slabe, črne, nezdrave in senčne strani mestnega življenja. Ko so videli, da to vse ne pomaga dosti, so zlo hoteli in poizkusili zavreti s tem, da izboljšajo življenjske pogoje podeželskega delavstva.

Uvideli so, da je to edino prava pot za dosego namena, kako obdržati kmečke delavce na kmetih.

Zato je sedaj tudi avstrijsko ministrstvo za kmetijstvo izdelalo osnutek zakona o ustanovitvi sklada za kmečke delavce. Ta zakon, ki je že predložen državnemu zboru v obravnavanje, predvideva ustanovitev posebnega sklada ali fonda. Ta sklad, ki je pravna oseba, prispevajo določene vsote delodajalci in delojemalci, nadalje država in dežele.

Namen tega sklada je, da nudi poljedelskim in gozdnim, torej vsem kmečkim delavcem, denarno pomoč predvsem za pridobitev, ureditev in za izboljšanje stanovanj, pa tudi za nakup manjših zemljiških površin. Pri tem imajo prednost družine z večjim številom otrok.

Prošnje za denarno pomoč bodo sprejemale kmetijske zbornice, o dodelitvi pomoči pa bode odločal deželni glavar po zaslišanju posebnega sosveta.

Osnutek zakona ne predvideva možnosti, ustanovitve novih kmetij.

Zdi se nam, da je osnutek zakona precej nepopoln in da bo to spet samo en nov poizkus več, kako zajeziti »beg iz dežele«. Ker pa zakon ne reši vprašanja temeljito. bo tudi uspeh, ki ga hoče zakonodajalec s tem zakonomo doseči, zelo dvomljiv.

PEVCI POZOR!

Zbirko petih narodnih pesmi za mešani zbor lahko kupite pri upravi „Koroške kronike". Na razpolago je le štiristo izvodov. Cena 1 šiling.

Ali že imate
BOŽIČNO ŠTEVILKO
MLADEGA KOROTANA
12 strani — 25 slik.
Cena 1 šiling, za šole običajni popust.

Starejši moški
išče delo na kmetiji. Najraje bi šel v pomoč k vdovi za opravljanje gospodarskih del.
Ponudbe na upravo lista pod „Sposoben". 439

Dr. Leopold Markitz
prakt. zdravnik
je 24. novembra 1947 otvoril zdravniško prakso za bolniško blagajno in privatne ordinacije v **Št. Jakobu v Rožu** (ne v Celovcu!).

Mizarska pomočnika
strokovnjaka za izdelovanje pohištva, iščeta zaposlitve v Spodnji Koroški ali Štajerski.
Naslov pod „Pohištvo" na upravi.

OBRTNIK
star 24 let, želi spoznati Slovenko iz dobre krščanske družine v starosti od 18—23 let.
Samo resne ponudbe na upravo lista pod „Zvestoba". 436

„Koroška kronika" izhaja vsak petek — List izdaja Britanska obveščevalna služba — Uredništvo lista je v Celovcu, Völkermarkter Ring 25/I Telefon 3651/02 — Uprava in oglasni oddelek v Celovcu, Völkermarkter Ring 25/I. Telefon 3651. — Mesečno naročnino je treba plačati v naprej Rokopisi se ne vračajo. — Tisk: Tiskarna „Carinthia",